

קא מיפלגי במתיבתא דרקייעא
סוגיה שלמה בדף היומי
לאור תורת החסידות

כ"ה

ת ובדרכי החסידות

צילום: חוקי שטרן

אור מפלא רום מעלה

עמוד החסד
התעוררות מלמטה ומלמעלה
הגה"ח רבי אברהם מענדל וזכטר

אחריך נרוצה
התוועדות עם
הרב יוסף יצחק ג'ייקובסון

דבקוּתם של המוני בית ישראל ברשב"י ובתורתו היא
תוצאה ישירה ממסירת נפשו למענם בגשם וברוח
| בדרך הסוד, הרי גם הריחוק הזמני מהציון הקדוש
במירון נועד לעורר התעלות והתקרבות גדולות יותר
♦ ערב יומא דהילולא ל"ג בעומר: שיחה מרוממת עם
הגה"צ המקובל רבי אברהם אביש ציינווירט שליט"א

גליון ל"ג בעומר מוקדש לע"נ הקדוש הרב אריאל צדיק ע"ה

איש תם וישר, מומפיצי מעיינות החסידות, ובהם גליונות 'כי קרוב', תמידים כסדרם, בירושלים תובב"א
נספה באסון מירון, ל"ג בעומר תשפ"א

גמילות חסדים - הדרך לפתיחת שערי היכולות מעלה

פעולת ישועה בחיי האדם למטה תלויה בעשיית חסד מצדו כלפי זולתו | כיצד זכה רבנו ה'צמח צדק' לחזות בפני סבו לאחר הסתלקותו, ואיך השתחרר הנער היהודי באורח פלא מצבא הצאר | דברי התעוררות למצות אהבת ישראל

כדי שיעשה הכורא ב"ה גם כן עמו טובות. אמרתו זו של הבעש"ט הובאה בכמה מקומות בספר 'קדושת לוי', ומוסיף לאחר מכן בזה הלשון: "הנה הבעש"ט היה מוכיח תמיד את העולם בזה הפסוק". כלומר, ההדגשה בעניין "ה' צלך" וההשפעה מלמעלה הבאה על ידי גמילות חסד של האדם עם יהודי זולתו, היא ממש בכחונת "הוא היה אומר" של הבעש"ט ומיסודי משנתו.

כידוע, מרן ה'חפץ חיים' הקדיש למצות גמילות חסדים ספר מיוחד הנקרא 'אהבת חסד'. בספר זה הוא מבאר את גדריו חיוב מצוה זו על פי ההלכה לפרטי פרטים. נוסף על כן, ליקט וקיבץ בספר זה אוסף גדול של דברי אגדה ומדרשי חז"ל על גודל חשיבות מצוה זו. ואכן, גם החפץ חיים מדבר על כך שעשיית חסד בעולם הזה מעוררת חסדים מלמעלה, להוריד שפע לעולם הזה. והוא מעתיק את דברי הזוהר הקדוש המובאים לעיל, ומוסיף וכותב כך (שם פרק ד): "אמרו חז"ל (ירושלמי פאה ג.) : החסד עומדת לו לאדם עד סוף כל הדורות, שנאמר (תהלים קג, יז) : וְחַסְדֵּךְ ה' מְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו... ומה שקרא לגמילות חסד בשם 'חסד ה'", דעל ידי פעולתו זו [של גמ"ח] אנו מעוררים למעלה שיתנהג השי"ת בחסדו".

גמ"ח קודם התפילה

כדי להמחיש את גודל מעלתה של גמילות חסדים, וכיצד היא פועלת נפלאות כאן למטה בעולם הזה - הן ברוחניות והן בגשמיות - נעיין בכמה סיפורי חסידים העוסקים בכך. באגרות קודש לאדמו"ר הריי"ץ זי"ע (ח"ד עמ' תקכב) איתא:

"רגיל היה הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לראות את הוד כ"ק וקנו אדמו"ר הזקן אחר הסתלקותו, בהקיץ או במחזה לילה, והיה פותר לו שאלותיו וספיקותיו בנגלה ובנסתר. בעת ההיא, בשנת תקע"ה, והוא יושב סגור ושוקד בלימודו, ונקבצו אצלו כמה שאלות בלימודיו אשר לא ידע איך להכריע בהן, והשתוקק במאוד לראות את הוד כ"ק וקנו אדמו"ר הזקן כרגילותו, אבל לא עלתה לו, והיה בצער גדול מזה.

"פעם בהשכמה הלך הרה"ק הצמח צדק להתפלל אל בית הכנסת של הוד כ"ק חותנו אדמו"ר האמצעי וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובעברו דרך השוק פגש באחד מאנשי השוק ור' מרדכי אליהו שמו, איש פשוט וירא שמים הנהנה מיגיע כפו במסחר השוק, והיום היה יומא דשוקא, ויבקש האיש מאת הרה"ק הצמח צדק להלוות לו סך חמשה-ששה רובל כסף עד

רבים בספרי קבלה וחסידות מובאים דברי הזוהר הקדוש הקובע כי ב"אתערותא דלתתא איתער דלעילא". כלומר, בעקבות ההתעוררות מלמטה ישנה התעוררות מלמעלה.

כאלה הם, לדוגמא, דברי הזוהר בפרשת אמור (דף צב: בתרגום): "שינינו, במעשה שלמטה מתעורר המעשה למעלה, אם אדם עושה מעשה למטה כראוי, כך מתעורר הכח כראוי למעלה. עושה אדם חסד בעולם - מתעורר חסד למעלה, ושוה באותו היום, ומתעטר בו בשבילו. ואם נוהג אדם ברחמים למטה - מעורר רחמים על אותו יום, ומתעטר ברחמים בשבילו. ואז אותו היום עומד עליו להיות מגן עליו בשעה שיצטרף אותו וכו'. באותה מדה שאדם מורד - בה מודדין לו וכו', אשרי מי שמראה מעשה הגון למטה, שהרי במעשה תלוי הדבר בכל, לעורר [כנגדו] למעלה דבר אחר".

בביאור עניין זה - כיצד כל פעולה שהאדם עושה כאן בעולם הזה משפיעה למעלה עד אין סוף - האריך המקובל האלוקי רבי מאיר בן גבאי זצ"ל, בספרו 'עבודת הקודש', וכך הוא מגדיר זאת בלשונו: "תיקון העליון מסור ביד התחתונים".

ובביאור הדברים כתב השל"ה הקדוש (תולדות האדם, השער הגדול אות שג), וזו לשונו: "דעו בני יצ"ו, כי הדבר הזה שדיברתי - שמפתחות מסורים ביד האדם - יש בו סוד כמוס לחכמי האמת הבאים בסוד ה', המקובל איש מפי איש עד משה מסיני. כי ממש ביד האדם נתונים נתונים הם מפתחות החיצונות והפנימיות". וממשיך ומאריך להביא ריבוי מקורות מדברי חז"ל, מדרשים, וזה"ק, ראשונים וספרי קבלה אשר הצד השווה שבהם הוא, שבכל מעשה טוב שיהודי עושה בזה העולם הרי הוא מוסיף כוח וגבורה למעלה.

גם דברי הבעש"ט הידועים (בשם המדרש) על הפסוק "ה' צלך", נוגעים לאותו עניין. הבעש"ט אומר, שכשם שהצל עושה מה שהאדם עושה, כך הבורא ברוך הוא כביכול עושה כפי מה שהאדם עושה. לכן צריך האדם לקיים מצוות, ליתן צדקה ולרחם על העניים,

ימי ספירת העומר עוסקים ומשתדלים הכל בקיום המצוה היסודית - מצות אהבת ישראל, השייכת במיוחד לימים אלו בהם נדרשים אנו להרבות אהבה ורעות בין אדם לחברו, ולעסוק בתיקון המידות והתקדשותן בדרכנו בואכה מתן תורה בחג השבועות.

מצות "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" הלא היא מצוה כללית - "כלל גדול בתורה" כמאמרו הנודע של רבי עקיבא, וממנה נגזרות הרבה מצוות שבין אדם לחברו וגמילות חסדים. כוונתו למשל היא מצות הלוואת כספים, "אם כסף תלווה את עמי את רעיו עמך" (שמות כב, כד). מצוה זו, למרות שהתורה בחרה לכתבה בניסוח ההולם דברי רשות ("אם"), הרי שקיבלו רז"ל (מכילתא משפטים פרשה יט) שהלוואה לעני אינה רשות אלא חובה. והלא דבר הוא.

כה גדלה מעלת גמילות חסדים, עד שבמשנה שתיקנו לומר בכל יום אחר ברכת התורה (פאה א, א) למדים אנו כי גמילות חסדים היא אחת מן המצוות שהאדם "אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא".

הרמב"ם, בפירושו למשנה זו, מבאר את טעם הדבר ואומר, שהיות והגומל חסד לחברו מהנה אותו בעולם הזה, משלם לו הקב"ה את שכרו כבר בעולם הזה. וזאת כדברי המשנה במסכת סוטה (א, ז): "במידה שאדם מודד, בה מודדין לו", כלומר, שנותנים לו שכרו בעולם הזה מידה כנגד מידה. וכמפורש גם בגמרא במסכת שבת (קנא, ב): "כל המרחם על הבריות, מרחמן עליו מן השמים".

צלו של האדם

בתורת החסידות מבואר העניין על פי פנימיות התורה. ונקודת הביאור היא, ששכר המצוה השופע ויורד מלמעלה אל העולם הזה נובע כתוצאה ישירה מעשיית החסד של האדם למטה. כלומר, פעולת האדם בגמ"ח עם זולתו היא סיבה המביאה אל התוצאה - השפעת החסד העליון. וכידוע, במקומות

הערב או עד למחרת בבוקר, כי ביום הזה הוא יכול להרוויח בשוק. ויענהו הרה"ק הצמח צדק כי אחרי התפילה כשיחזור לביתו יכנס אליו ויתן לו את הגמילות חסד אשר מבקש.

"כשנכנס הרה"ק הצמח צדק לבית הכנסת, נפל ברעיונו הקדוש המאמר (בבא בתרא י.) 'ר' אלעזר היב פרוטה לעני והדר מצלי' [ר' אלעזר נתן פרוטה לעני ואחר כך התפלל], וגם המאמר (סוכה מט: גם בשם ר' אלעזר): 'גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה', ויתבונן הרה"ק הצמח צדק אשר לא טוב עשה, כי לא נתן תיכף לר' מרדכי אליהו את הגמ"ח שביקש.

"ויחזור הרה"ק הצמח צדק לביתו ויקח את הסכום וילך אל השוק לחפש את ר' מרדכי אליהו, וביני לבני כבר התקבצו הרבה אנשי הכפר עם עגלותיהם וסחורותיהם אל השוק, ועלה לו בטורח רב למצוא את ר' מרדכי אליהו ביניהם, וכשמצאו נתן לו את הגמ"ח ויחזור לבית הכנסת להתפלל.

"כשלבש כ"ק הרה"ק הצמח צדק את הטלית ותפילין, הנה פתאום ראה את הוד כ"ק רבינו הזקן נכנס לבית הכנסת בפנים צהובות, ויאמר לו: הנותן גמ"ח לאיש ישראל בלבב שלם בלי שום פניה, והעושה טובה לאיש ישראל באהבה כציווי וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ, שערי היכלי מעלה פתוחים לפניו!"

אור חסד דאצילות

סיפור נוסף מספר אדמו"ר הרי"ץ (ספר השיחות תש"א עמ' 45) על מצות גמ"ח שנתקיימה בהידור רב דווקא על ידי יהודי פשוט: "בעיר פאלאצק היה חסיד בשם ר' ישראל - יהודי פשוט שעבד לפרנסתו כמוכר בחנות. פעם נסע לאדמו"ר הצמח צדק לשבת קודש פרשת וירא, ושמע במאמר שדובר על אברהם אבינו שהיה נדיב בגופו כממונו ובנפשו. הצמח צדק הביא את מאמר הפרדס (שער כב פרק ד) בשם ספר הבהיר: "כך אמרה מדת החסד: כל ימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתני אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עמד שם במקומי וישמר משרתי".

"הרבי הוסיף על זה, שאברהם אבינו, בהיותו כאן למטה, החליף בעבודתו בגמילות חסדים בגשמיות את ספירת החסד דאצילות, אשר מזה מובן ממילא שאברהם אבינו עמד במדרגה גבוהה יותר ממידת החסד דאצילות.

"ר' ישראל הנ"ל לא הבין הרבה בדברי אלוקים חיים [=כינוי לביאורי החסידות שאומרים אדמו"ר חב"ד בתורותיהם] שנאמר במאמר, אבל דבר אחד הבין - שחסד הוא דבר גדול. כאשר חזר לביתו התאספו חבריו לשמוע ממנו מה שראה ושמע אצל הרבי, ואמר להם שאינו יכול לחזור על כל המאמר, רק על כמה מילים שעשו עליו רושם חזק בגודל העניין של גמילות חסדים, ואחר כך שב למסחרו כדרכו.

"ר' ישראל רצה לזכות את חבריו במצות גמ"ח, אשר על כן נכנס לחנות של חבריו ר' נחמן ור' יוסף, וביקש מהם להלוות לו כסף, על אף שלא היה צריך לכסף, וכך נהגו בכל יום ויום - היו לוויים ומלווים כסף אחד לשני.

"כאשר חזר ר' ישראל שוב לצמח צדק, הכניס הרבי את ר' ישראל הנ"ל לחדרו והתעניין מאוד על דבר הנהגתו בביתו... שאל המהר"ש [אדמו"ר מהר"ש זי"ע, בנו של הצמח צדק] את הצמח צדק מה זה ועל מה זה, למה כל כך התעניין על-דבר הנהגתו של ר' ישראל? ענה לו הצמח צדק, שראה עליו עמוד אור של חסד

דאצילות, ולכן רצה לחקור סיבת הדבר". מסיפור זה נוכל ללמוד עד כמה גדולה מעלת מצות גמילות חסדים. אפילו כאשר מקיימים את מצות הלוואת כספים באופן כזה שהמקבל אינו צריך כלל את הכסף - שכרו של הנותן הרבה מאוד. וכל שכן וקל וחומר כאשר מקיימים גמילות חסדים ונותנים למי שאכן צריך לממון זה - וראי שגדולה מעלתו עד כי אין לשער ולתאר.

שאל המהר"ש את הצמח צדק מה זה ועל מה זה, למה כל כך התעניין על-דבר הנהגתו של ר' ישראל? ענה לו הצמח צדק, שראה עליו עמוד אור של חסד דאצילות

נפש תחת נפש

סיפור שלישי, המובא גם הוא בספר השיחות לאדמו"ר הרי"ץ (שנת תש"ב, עמ' 106, ובמתורגם - עמ' קא), מלמד על כוחה של גמ"ח לפעול גדולות גם בגשמיות:

"פעם הגיע חסיד מהעיר וויטעפסק לאדמו"ר הצמח צדק, וסיפר שבנו יחידו נקרא להתייצב לצבא [הצאר הרוסי, בו לא נהגו סידורי דת עבור החיילים היהודים, וכדי שלא להיכשל באכילת טרפות ושאר איסורים - מלבד עצם הסיכון הגופני בגיוס לצבא ולעמוד בקשרי מלחמה - היו נערי ישראל עושים כל שלא ידם להיפטר מכך], והגם שבדרך כלל היה החוק שאם וכאשר יש לאדם רק בן יחיד, לא היו מגייסים אותו לצבא, אבל באותו עת היה צורך גדול בגיוס לצבא, והחמירו מאוד בעניין, וגייסו את כולם, ולכן ביקש ברכה שבנו ינצל מגזירת הגיוס.

"אדמו"ר הצמח צדק ענה לו, שאינו יכול לעזור לו. החסיד ביקש שוב ושוב, אבל תמיד קיבל מהרבי אותה תשובה, שאינו יכול לעזור לו. החסיד הנ"ל היה מקורב להמהר"ש - שבאותו זמן עוד היה אברך צעיר, ובצר לו פנה אליו וביקש ממנו שינסה לפעול עבורו אצל אביו, אבל גם הוא קיבל אותה תשובה מהצמח צדק, שאינו יכול לעזור לו.

"יומיים לפני תאריך ההתייצבות שלח החסיד שליח מיוחד להמהר"ש שיזכיר את צרתו לפני אביו הצמח צדק, ושינסה לפעול עבורו ישועה. אמר לו הצמח צדק: מה אתה רוצה ממני? אינני יכול לעזור לו. וביקש מהמהר"ש שיביא לו מדרש נחומוא, והראה לו מה שכתוב (משפטים אות טו) על הפסוק 'אִם כָּסֶף תִּלְוֶה': "כך פתח רבי נחמוא, מְלוּה ה' חוֹנֵן דַּל וְגַמְלוּ יִשְׁלַם לוֹ (משלי יט, יז). 'מְלוּה ה' חוֹנֵן דַּל' - כביכול לה' הוא מלוה, 'וְגַמְלוּ יִשְׁלַם לוֹ': אמר רבי פינחס הכהן בן חמא אמר רבי ראובן... אמר הקדוש ברוך הוא: נפשו של עני הייתה מפרקסת לצאת מן הרעב, ונתת לו פרנסה והחיית אותו, חיך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש. למחר בנך או

בתך באין לידי חולי ולידי מיתה, ואזכור אני להם את המצוה שעשית עם העני ומציל אני אותם מן המיתה. הוי, וְגַמְלוּ יִשְׁלַם לוֹ, שאני משלם לך נפש תחת נפש".

"כ"ק המהר"ש התפלא לדעת מה היה כוונתו של הצמח צדק בהראות לו את המדרש. לאחר כמה ימים הגיעה ידיעה מוויטעפסק ששחררו את הבן מהצבא ללא שום סיבה מיוחדת!

"המהר"ש היה מאוד מעוניין לדעת פרטי הסיפור, ולכן כאשר היה צריך לנסוע לוויטעפסק, [לרופא בשם הייבענטהאל], ביקש מבעל העגלה שיסיע אותו לחסיד ההוא. כשנכנס אליו התחיל לברר אצלו מה היה ומה עשה באותו יום שבנו התייצב לצבא. החסיד ענה שלא היה שום דבר מיוחד. המהר"ש ביקש ממנו לשאול את בני ביתו, אולי היא תזכור משהו, וגם היא לא זכרה שהיה משהו מיוחד.

"עד שזכרו שבאותו יום הגיע עני וביקש מהם שיתנו לו אוכל, וענו לו שאין להם זמן עבורו, כי יש להם צרה גדולה - רוצים לגייס את בנם יחידם לצבא - ולכן הם בדרך לבית העלמין להתפלל שם ולהרעיש עולמות' שיינצלו מהצרה.

"העני התחנן על נפשו שהוא מאוד רעב ולא אכל כמה ימים, ואיך זה שלא מרחמים עליו... אז נזכרו שבעצם יש להם הרבה אוכל, כי בתקופה האחרונה לא היה להם שום תאבון לאכול מרוב צער ועוגמת נפש, ולכן אמרו לעני: הנה לך אוכל, אכול כמה שאתה רוצה כי ממילא אין לנו מה לעשות עם מזון זה.

"אז אמר המהר"ש, אכן נודע הדבר! בזכות זה ניצלם, ולזה התכוון אביו הרבי הצמח צדק בהראותו את המדרש הנ"ל. כי על אף שהייתה גזירה קשה, עד כדי כך שלאדמו"ר הצמח צדק לא היה דרך לבטלה, אבל עם זכות צדקה וגמ"ח יכולים לבטלה".

פתיחת אוצר הטוב

משלושת הסיפורים הנפלאים הללו יש לנו ללמוד כמה וכמה עניינים גדולים:

א. מהסיפור הראשון יש לנו ללמוד שעל ידי גמילות חסדים וזכים לישועה בעולם הזה בעניינים רוחניים, וכדבריו של אדמו"ר הזקן "שעל ידי גמ"ח כל שערי ההיכלות פתוחים למעלה".

ב. מהסיפור השני אנו לומדים שגם יהודי פשוט העוסק בגמ"ח, אפילו באופן שלא היה צורך באותן הלוואות, מקבל שפע רוחני גדול כל כך מקיום המצוה - עד שהצמח צדק ראה מעליו עמוד אור של חסד דאצילות.

ג. הלימוד מהסיפור השלישי כבר מרחיק לכת הרבה יותר, ומפעים בהפלגת מעלת הגמ"ח. הלא מצבם היה שההורים הדואגים כלל לא רצו לתת צדקה או מזון לעני, עד שלבסוף נתנו כמעט בעל כרחם, ומה שנתנו היה מזון שבין כך לא היה להם בעצמם שום צורך בו, ורק במקום להשליכו באשפה נתנוהו לעני. ועם כל זה היה בכוח מצוות גמ"ח - אפילו באופן כזה - להביא ישועה גדולה בגשמיות. וההצלה הייתה לא כך פלאית, מכיוון שהגזירה מן שמיא הייתה קשה ביותר, עד שאפילו הרבי לא היה יכול לפעול לבטלה, וכידוע כמה נתייגעו צדיקים לבטל הרבה גזירות גיוס. ודווקא מעשי האדם מלמטה הם שהביאו פתיחת שפע ברכה מלמעלה.

ויהי רצון שנוכה להתחזק במצות גמ"ח ואהבת ישראל, ונזכה כולנו לפתיחת שערי היכלי מעלה לטוב לנו תמיד כל הימים. ■

ואשרי העומז

הרשב"י זי"ע הכניס בספר הזוהר הקדוש את האור הגנוז מימי בראשית, ומורנו הבעש"ט ותלמידיו אחריו הורידו את האור הלזה לכל לב חפץ גם מקרב אנשים כערכנו | לפסוק בשאלה הלכתית על פי נגלה בלבד - לזה היה מקום לפני שש מאות שנה | שמחת יום ל"ג בעומר אינה רק נחלת העוסקים בפנימיות התורה ורזיה אלא גם לאלו שבש"ס ופוסקים חפצים, שהרי מקובלנו שביום גדול זה היתה העמדת התורה כולה מחדש לאחר פטירת תלמידי רבי עקיבא | 'כי קרוב' זכה לשיחה ברומו של עולם, במעונו של הגה"צ המקובל רבי אברהם אביש ציינווירט שליט"א, על מהותו של יום ל"ג בעומר ועל שולי אדרתו של הרשב"י זי"ע | תורתו מגן לנו הרב יהודה כהן והרב יעקב גלבשטיין

יום צער סודר

לקראת יום ל"ג בעומר הקרב ובא, אשר השתא משמשיך בו בערכוביה שמחת רשב"י מחד גיסא ופחד האויב מאידך גיסא, חפצנו לקבל תורה והוראה לעת כזאת מאחד מגדולי המקובלים בדורנו, הלא הוא הגאון הצדיק המקובל רבי אברהם אביש ציינווירט שליט"א, רב קהילת 'שערי זוהר חכמה' וראש ישיבת המקובלים 'משכן בנימין' שעל ידי מוסדות 'אנשי מעמד' בירושלים. מחבר הספרים הנפלאים 'שולחן ערוך הזוהר' ו'שולחן ערוך האריז"ל', אשר בהם קיבץ ואסף כעמיר גורנה את כל האמור בזוהר ובכתבי האריז"ל על פרטי ההלכות שבארבעת חלקי השולחן ערוך, ומנגד הביא סימוכין לדבריהם מדברי הש"ס ומדרשי התורה.

לצד הרבצת תורת הנסתר, פוקד הגאון הצדיק שליט"א לעתים תכופות את ציון המצויינת של התנא האלוקי הרשב"י זי"ע, וכמו חד הוא עם אתרא קדישא מירון. אי לכך, לזכות תישב לנו לשמוע אמרי שפר ממי אשר ידיו רב לו בתורת הרשב"י ובהתקשרות לרוחו ונשמתו, לבאר את משמעותו ותוכנו של האי יומא ל"ג בעומר.

הגה"צ שליט"א יצא מגדרו וניאות לקבלנו לשיחה מיוחדת במעונו, בה עמד על יחודו של הרשב"י על פי הפשט והסוד, והפליג בגודל הזכות והחובה לשמוח בשמחת יום ל"ג בעומר וכיצד שייכת היא לכל אחד מישאל באשר הוא, ואף הוסיף וגילה דעתו על חביבותו של כל יהודי באשר הוא אצל התנא האלוקי.

עם בראנו ליום ל"ג בעומר, חפצנו לשמוע לכל לראש על יחודיותו של הרשב"י לעומת שאר תנאים שבמשנה וגמרא.

בגדולתו של הרשב"י אין לנו השגה כלל, אולם זאת מצינו כבר בדברי חז"ל עצמם אודות גדולתו, וכנאמר בגמרא סוכה (מה, ב) שרשב"י עצמו אמר "ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהן, אם שנים הן אני ובני הן".

הגמרא שם שואלת כיצד יתכן שהמספר הגבוה ביותר של צדיקים הוא אלף, והרי מקובל בידינו שיש שמונה עשר אלף שורות של צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא. ומתוצת הגמרא, שכאן מדובר רק על צדיקים המסתכלים באספקלריא המאירה, והם לא יותר מאלף, ואילו המספר שמונה עשר אלף נאמר כלפי אלו שאינם מסתכלים באספקלריא המאירה.

ישנו ספר קבלה מתקופת הראשונים הנקרא 'אוצר הכבוד', אותו חיבר רבי טודרוס אבולעפיה (שהיה אביו של הרמ"ה, הנקרא 'יד רמ"ה'). הספר מבאר מאמרי חז"ל בגמרא על פי הקבלה, בסגנון הקבלה של הראשונים. ואת דברי הגמרא בסוכה הוא מבאר, שהכוונה ב"אספקלריה המאירה" היא כדברי חז"ל בחגיגה (יב, ב) שהאור שהיה בתחילת הבריאה היה אדם יכול לראות בו מסוף העולם ועד סופו, אלא שאחר כך כשראה הקב"ה את מעשיהם של דור המבול ודור הפלגה, עמד וגנז את האור. ועל זה נאמר "וירא אלקים את האור כי טוב" - "כי טוב לגנוז" (זהר ח"א מה, ב). ועל זה כותב שם רבי טודרוס "והנה טוב מאוד מזהיר מבהיק ומבהיר, ולקח [הקב"ה] מאורו הטוב וכלל בו ל"ב נתיבות החכמה ונתנו לעולם הזה, והיינו דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם תורתו אל תעזבו, הוי אומר זה הוא אוצר של תורה שבעל פה".

כלומר, הקב"ה גנז את האור בתורה, והצדיקים יכולים לראות בתוך התורה את האור בו רואים מסוף העולם ועד סופו. ועל דרגא זו של הסתכלות באור זה אמר הרשב"י שהוא מצדיקים אלו, "אם שניים הן - אני ובני".

אפשר שזהו היסוד לדברים הידועים בספה"ק אור המאיר פ' תרומה "ששמעתי פעם אחת שאלו להבעש"ט זללה"ה אחת מהדברים, ואזי פתח ספר הזוהר שהיה מונח על השלחן והסתכל בו, ואמר להם כל המאורע, ואחר כך נמצא

האמת אתו שכיין בדבריו. ושאלו פיו הקדוש: וכי בשביל שפתח את ספר הזוהר והסתכלות מעט בזוהר יתכן לדעת ולראות מרחוק? ואז השיב להם הלא מצינו אור שברא בו הקדוש ברוך הוא את עולמו היה מאיר מראש העולם ועד סופו.. וגנוזו לצדיקים – ואיה אפוא המקום מהכיל את האור הבהיר, והיכן גנוז? גנו את האור בתורה, שתורה אוצרו הטוב של הקדוש ברוך הוא, וכשארם לומד תורה לשמה, מסתכל בה בעין שכלו המאור הגנוז מאיר לו נתיב להשכיל ולראות מראש העולם ועד סופו כאשר מאז קודם שגנו האור.. והנה, אמנם האור גנוז בתורה כאמור, אבל איזה ספר פתח הבעל שם טוב? – את ספר הזוהר דווקא. והיינו משום שזוהי דרגתו של הרשב"י, שראה באור הגנוז.

בי לא תשכח מפי זרעו

מסירות נפש למען כלל ישראל

כאן הבן שואל: מעלות אלו הלא הן שייכות ל"בני עליה", כלשוון הגמרא, ומהי אם כן שייכותם של כל ישראל לרשב"י, עד אשר כולם שמחים בשמחתו ועולים ברננה על ציונו הקדוש? הרשב"י מסר את נפשו עבור כלל ישראל, כמסופר בגמרא בכמה מקומות.

לכל לראש, הגמרא במסכת שבת (קלח, ב) מספרת כי "כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל, שנאמר.. ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו – דבר ה' זו הלכה", ועל זה מביאה הגמרא שם "תניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו". כלומר, לעומת תנאים אחרים שהביעו דאגתם מפני שכחת התורה, בא רבי שמעון ופועל ומבטיח שהתורה לא תשתכח. והיינו משום שרשב"י תמיד ממליץ טוב על בני ישראל, ומשפיע עליהם כל טוב גשמי ורוחני.

רשב"י ממשיך שם ואומר: "אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו? – שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד", ומפרש רש"י "שלא ימצאו הלכה בלא מחלוקת".

בפשטות, זה שבכל דבר הלכה יש מחלוקת אינו אלא חיסרון, וכמו שמצינו בגמרא (תמורה טו, ב. ועוד) שהמחלוקת בדברי תורה באה ממיעות הלכות. אולם הרשב"י הרי ממתיק את כל הדינים, ולכן

יש לבאר כוונת דבריו בענין המחלוקת בדברי תורה, שאדרכא – דווקא המחלוקת היא זו שתגורם לבלתי תשתכח התורה, שכן כאשר יש ויכוח בתורה הרי זה גורם לכך שיתייגעו יותר בעומק העיון, וזה גופא רק יחזק את עסק התורה.

ואכן מצינו בתיקוני זהר (תיקון כא),

שם מבאר באריכות את המשמעות והסוד של טעמי המקרא, ובענין "קרני פרה" מבאר "קרני פרה אלו תלמידי חכמים דמתוכחין דא עם דא באורייתא ומתגחין כשוורים". השוורים הרי נאבקים בכוח גדול ובגבורה, וכך גם בדברי תורה צריך להתייגע ולהשקיע את כל הכוחות, והיינו בריתחא דאורייתא הנובעת מלהט הוויכוח בהבנת עומק טעמי הסברות בסוגיות התורה.

אך פעולתו

של הרשב"י למען כלל ישראל אינה בעניין ידיעת ולימוד התורה לבדם, אלא הגמרא מספרת גם על התעסקותו להטבת מצבם הגשמי של ישראל, כמו שביטל גזירות מעל כלל ישראל. וכן מצינו בסיפור המובא במסכת מעילה (יז) שפעם אחת גזרה מלכות רומי גזרה על שבת, מילה ועוד. אמרו מי ילך ויבטל הגזירות, ילך ר' שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בנסים, ואתו ילך ר' אלעזר בר ר' יוסי. כשהלכו בדרך, יצא לקראתם בן תמליון (שד) ואמר: רצונכם שאבוא עמכם? בכה ר' שמעון ואמר: מה שפחה של בית אבא (הגר שפחת שרה) – נזדמן לה מלאך שלש פעמים, ואני לא פעם אחת; יבוא הנס מכל מקום (ואפילו על ידי שד). קדם השד, ונכנס בבית הקיסר, ונשתגעה. כאשר בא לשם הרשב"י, אמר: בן תמליון צא! בן תמליון צא! וכיון שקראו לו, יצא והלך. אמר להם הקיסר: בקשו כל מה שתרוצו ואתן לכם. והכניס אותם לגנזיו שיטלו משם מה שירצו. מצאו את האגרת של הגזירות ונטלוה וקרעוה.

ומה לנו גדולה מדבריו של הרשב"י באדרא זוטא (רצב, ב), שם מובא שלפני הסתלקותו העיד על עצמו שכל ימיו היה משתדל לבטל את הדינים מהעולם, "אסהדנא עלי, דכל יומאי הוינא מצטער על עלמא, דלא יערע בדינוי דצדק, ולא יוקיד עלמא בשלהובוי".

סוד תורה כצניצים ופרחים

חובת העיון בפנימיות התורה

אחרי הדברים והאמת האלה, עיקר חידושו של הרשב"י היה בוודאי בגילוי ולימוד סתרי תורה. האם עניין זה שייך לכלל ישראל?

פנימיות התורה הייתה גם

בדורות שלפני הרשב"י, אך הוא קיבל רשות מהשמים לגלות סודות התורה שלא ניתן רשות לאף אחד לגלותם עד לזמנו, כלשונו באידירא (שם). מתואר שם שהרשב"י ציווה לר' אבא לכתוב את סתרי התורה שגילה אז. ומבואר בכתבי האריז"ל הטעם לכך שבחר דווקא בר' אבא, משום שהיה לו כוח מיוחד לגלות את הנסתר אך לכתבו באופן שיישאר סתום. כך גם מבאר האריז"ל בנוגע לרשב"י עצמו, שלכאורה, הרי רבי עקיבא היה רבו של הרשב"י וגדול ממנו, מדוע אם כן

רבי עקיבא לא גילה בעצמו את הזוהר? ומתרחץ האריז"ל שזהו מפני לרשב"י היה כוח מיוחד לגלות באופן שהדברים יישארו סתומים. כלומר, שהגילוי הוא רק כלפי מי שיזכה ויזדכך עד שיוכל להשיג סתרי תורה, ואילו מי שאינו ראוי – לא יוכל להשיג.

מובא ב"שבחי האר"י" וביעמק המלך, שהבית יוסף היה לו בן שהשתדך עם בת האריז"ל, כשחזר מסעודת האירוסין "אמר לאשתו מה אומר לך מה ידיעה הרווחתי עתה בזה הסעודה מפה הקדוש של רבי יצחק אשכנזי, היכן הוא כח בשר ודם להשיג בשכלו מה שיודע הוא, והיכן הוא כח ביד שום מלאך לידע מה שיודע הוא, אין זה כי אם נשמה אחת מהנביאים הראשונים, שאפילו תנא אחד אינו יכול לומר מה שאמר הוא".

ולכאורה, זה שנשמה יודעת מה שמלאך אינו יודע, הוא דבר המתקבל על הדעת, שהרי הנשמות הן חלק אלוך ממעל וגבוהות מן המלאכים. כמו כן, האמור שנשמת האר"י הייתה מזמן הנביאים, גם זה הוא דבר שאפשר לקבל. אך כיצד ייתכן לומר שתנאים אינם יודעים מה שהאריז"ל השיג?! ועל פי אמרנו מבוארים הדברים: הבית יוסף דיבק בלשונו "שתנא לא יכול לומר", היינו שאינו רשאי להגיד ולגלות, כי למרות שהתנא עצמו יודע הרי אין בכוחו לגלות באופן כזה שיישאר סתום, כמו שהרשב"י יודע.

אמנם, ללימוד והשגת סתרי התורה צריך הכנה והזדככות, אולם

בעל התניא הוא המקור הראשון לקביעה זו שיום ל"ג בעומר הוא יום הסתלקות הרשב"י, וממנו העתיקו כל המחברים אחריו

בכל זאת יש תועלת לכלל ישראל, כמבואר בזהר (רעיא מהימנא פרשת נשא) שבספר הזהר "יפקון ביה מן גלותא ברחמינן", כלומר שהגאולה תגיע בזכות לימוד ספר הזהר.

ולהעיר, שארמו"ר האמצעי בהקדמה ל'ביאורי הזוהר' מביא בשם אביו בעל התניא, שמה שכתוב "בספרא דא יפקון ברחמי מגלותא" היינו על ידי לימוד הזוהר בעיון דווקא, ולא כמו שקוראים העולם בזוה"ק כמו בספר חתום בלי ידיעה בפירוש המילות כלל.

לצד זאת, הלא הבעל שם טוב ותלמידיו ביססו את דרכם על כתבי הזוהר והאריז"ל, והנחילו אותה לכל ישראל.

אכן, ר' שלמה לויצקער, מתלמידי המגיד ממעזריטש, אמר בפירוש, שהבעש"ט והמגיד הק' פירשו כיצד כל העניינים שבעולמות העליונים - כפי שהם בזהר ובספרי קבלה - מתבטאים בעבודות האדם למטה.

האם יש דוגמאות מוחשיות לכך?

בוודאי. לדוגמא, הזוהר הק' מפליג תמיד בגודל הזהירות מכל טומאה, ואומר שחסידים הראשונים נטלו ידיהם מיד בקומם משנתם. והנה אחת מההנהגות הרווחות בקהל חסידים היא הזהירות בנטילת ידיים על יד המיטה, למרות שאפשר למצוא סברות להקל בהליכת ד' אמות, או אפילו אם נמצאים תחת קורת גג אחת, ובכל זאת החסידים מדקדקים ומחנכים אפילו ילדים קטנים שלא לרדת מהמיטה בלי ליטול ידיים (הנהגה זו מקורה כבר בראשית חממה, אבל שם הרי זו הנהגה השייכת לבעלי מדריגה, אבל חסידים יישמו אותה לא רק לעצמם אלא אפילו אצל ילדים), עד שפירשו כך (אגרא דפרקא אות ט, בשם הרבי ר' זוסיא מאניפולי) את הפסוק "יתייצב על דרך לא טוב - רע לא ימאס", שאם מעמידים הרגליים על הארץ לפני נטילת ידיים, הרי זה ממשיך וגורם על כל היום שלא ימאס ברע ח"ו.

דוגמא נוספת אפשר להביא מענין ה"דבקות". כידוע, הרשב"י אמר

לפני הסתלקותו (אידרא שם) "כל יומוהי אתקטרנא בחד קטירא ביה אחידא וכו'", והזוהר מלא בענין זה של התקשרות ודבקות בהקב"ה. והנה במעלת הדבקות יש מדרגות רבות לאין שיעור, ובהן עניינים דקים ונשגבים. אבל החסידות נטלה מושג נאצל זה והפכה אותו לאחת מאבני דרכה, וחסידים עבדו על עצמם לחשוב תמיד על הקב"ה, וקיימו בפשטות את הפסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד".

והיא היא ה"תורה" שבתחילת ספר 'צוואת הריב"ש': "שויתי ה' לנגדי תמיד - שויתי לשון השתוות, בכל דבר המאורע - הכל שוה אצלו. בין בענין שמשבחין אותו בני אדם או מבוין אותו, וכן בכל שאר דברים, וכן בכל האכילות, בין שאוכל מעדנים בין שאוכל שאר דברים, הכל ישוה בעיניו".

ובדגל מחנה אפרים הביא בשם זקנו הבעש"ט פירוש הפסוק "אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון" - "היינו שהוא תמיד בדבקות מחשבתו והש"י, ולכן כשנפול ממחשבתו רגע אחד ואינו מחשב בה, נחשב לו לעון וחטא. וזה אשרי אדם לא יחשוב ה', היינו שכשאנו חושב בה' - לו עון, הוא עון אצלו, והוא סימן שדבוק

כשמפלת שונאי ישראל מתרחשת בזמן שכלל ישראל נערך להילולת הרשב"י, הרי בוודאי שזהו מפעולותיו ותפילותיו של הרשב"י

מחשבתו תמיד בהשם יתברך, ולכן אשרי לו". דוגמא נוספת - מענין השמחה, שהיא אחד מן היסודות של עבודת השם על פי חסידות, וגם המקור לזה הוא מהאריז"ל.

בכתבי האריז"ל (שער המצוות, הקדמה ב') איתא: "גם דע כי העושה מצוה אחת אין מספיק לו כמה ישעשה אותה, שהרי מצינו בדברי רז"ל שאמרו כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו, וכיוצא בזה אמרו כל המקיים מצוה אחת יש לו כך וכך, והנה אנחנו ראינו כמה וכמה מצות שעושים בני אדם ואינם מתקיימים דברי רבותינו ח"ו בענין גודל שכרם אפי' בעוה"ז?! אבל השרש שהכל נשען עליו הוא שבעשית המצוה אל יחשוב שהיא עליו כמשא וממהר להסירה מעליו, אבל יחשוב בשכלו כאלו בעשותו אות' המצוה ירויח אלף אלפים דינרי זהב, ויהיה שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ מלב ומנפש ובחשק גדול כאלו ממש בפועל נותנים לו אלף אלפי דינרי זהב אם יעשה אותה מצוה. וזה סוד הפ' תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב כו'".

ובשער הקדושה (חלק ב' השער הרביעי) כתב: "העצבות גורמת מניעת העבודה וקיום המצות ובטול עסק התורה וכוונת התפילה ומבטל מחשבה טובה לעבוד את ה', והיא שער התחלת גרוי הסתת היצר הרע אפילו אם הוא צדיק, בהראותו כי אין לו תועלת בעבודה בהיות יסורים עליו וכו'. וגם כי בא עליו בדרך חסידות באמור לו איך יעלה בדעתך עפר רמה ותולעה להתקרב להתקדש בקדושת מלכו של עולם...".

בכלל, הנהגות של חסידים מקורן בזהר ומהאר"י ובעיקר מהרמ"ק. וכידוע, ספרי חסידות מלאים עם מושגים של קבלה. ובראשן התורות של המגיד ממעזריטש, אפשר לראות בהן כיצד רובא דרובא של התורות הם ביאורים בקבלה, והשפה המדוברת היא שפה של קבלה.

לא לחינם רואים אנו כי לאברכים הלומדים ספרי חסידות יש נטייה יותר גדולה להתחיל ללמוד קבלה, משום שהמושגים כבר מוכרים וממילא הדרך ללימוד קבלה היא סלולה.

אם כן, האם לימוד ספרי חסידות שייך לכל אחד?

הנוהג הרווח הוא שבחורים יעסקו בספרי החסידות שיש בהם יותר קטעים מובנים המעוררים ליראת שמים, אהבת התורה ואהבת השם, כמו ספר באר מים חיים וכיוצא בזה. אם כי גם שם יש

חמשת התלמידים מציינים במיוחד את רבי שמעון, הוא משום שכוחו גדול היה הן בנגלה והן בנסתר.

אבל זהו דוחק גדול, שהרי מפורש בגמרא (יבמות סב, ב) על תלמידי רבי עקיבא ש"כולן מתו בפרק אחד.. והיה העולם שמש, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם - ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה". ואם כן, הרי ברור שתלמידים אלו לא היו בכלל התלמידים שמתו.

בספר משנת חסידים ישנו תירוץ נפלא ביותר - ולהעיר שספר משנת חסידים הוא מגדולי המקובלים וספרו היה קודש אצל כל תלמידי הבעל שם טוב, תלמידי המגיד וגם אצל תלמידי הגר"א - ומתוך שהיום שבו סמך רבי עקיבא את חמשת התלמידים היה יום ל"ג בעומר!

יוצא מזה דבר חידוש ש"העמדת התורה" בל"ג בעומר היא לא רק של פנימיות התורה, אלא גם של נגלה דתורה. כי לדבריו נמצא שגם ההוגים רק בנגלות התורה, בחידושי הגר"ח, ר' שמעון ור' נפתלי, עליהם לשמוח ביום זה שבו "העמידו תורה".

אולם בעל התניא בסידורו (סדור עם דא"ח, שער הל"ג בעומר) כותב של"ג בעומר הוא יום הסתלקות הרשב"י. הוא המקור הראשון לקביעה זו, וממנו העתיקו כל המחברים אחריו.

אדמו"ר הזקן מסאדיגורא נשאל: מדוע ז' אדר הוא יום תענית מצד

הסתלקות משה רבינו, ואילו ל"ג בעומר הוא יום שמחה על אף שבו הסתלק הרשב"י?

וענה על כך, שעל הימים שאחרי ז' אדר איתא בגמרא (תמורה טז, א) ש"נשתכחו [ליהושע] שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות... במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה", ולכן הוא יום אבל. ולעומת זאת ביום הסתלקות הרשב"י הרי התגלו סודות התורה, כפי שמתואר באדרא זוטא (שם), והתגלות סודות התורה מעוררת שמחה.

מושב טוב ישבת

התכללות עם עולי הציון

דברים אלו טובים ונאים הם לשנים כתיקונן, אולם השנה הרי כפי הנראה לא תהיה אפשרות לעלות מירונה. ובכלל, בשנים האחרונות היו כמה וכמה מניעות ועיכובים על ההילולא במירון, ורבים מתהלכים עם תחושת לא טובה וחוששים אולי ח"ו יש איזה קטרוג על עניין ההילולא.

(הגה"צ שליט"א מזדעק:) חס וחלילה!

ראיתי ושמעתי אומרים שרבי שמעון מקפיד על ענינים כאלו ואחרים שבעטיים נוצרו מניעות שונות לעניין ההילולא, והאמת היא שהם מלהזכיר! כיצד אפשר לומר כך על הרשב"י, שכל כך אוהב יהודים, ויש לו מסירות נפש עבור כלל ישראל וכל אחד מישראל, ויכול לפעול ניסים ונפלאות! כפשוט שאין לו טענות על יהודים, וכל יהודי הוא מרוצה וחביב אצלו.

השנה היחידה בדורות האחרונים שבה לא היה אף אחד במירון היה בל"ג בעומר של שנת תש"ח, היות ומירון הייתה אז בידי לבנון

במקומות רבים ענינים עמוקים בקבלה, אבל אפשר לדלג עליהם, וכך הולכים מן הקל אל הכבד עד שבהיותם אברכים מתאפשר הלימוד גם בחלקים הקשים יותר.

כמו כן, בחורים יכולים ללמוד גם ספר התניא, וזה כשנתיים שהנני מוסר שיעור קבוע בתניא ומשתתפים בו אברכים וגם בחורים.

בכלל, הרי איתא בזהר (ח"א קיח, א) שלקראת ביאת משיח, גם נערים ידעו סודות התורה. ובלשון הזהר "כד יהא קריב ליומי משיחא, אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא, ולמנדע ביה קוצין וחושבנין ובהוא זמנא אתגליא לכולא".

לא מזמן פנה אלי אברך בשאלה הלכתית, וממש ביקש ממני שאענה לו רק מתורת הנגלה ולא מהנסתר... עניתי לו: איחרת את המועד ב-600 שנה... הרי השולחן ערוך מלא בהלכות המבוססות על נסתר, הט"ז מביא הרבה מהאריז"ל, והמגן אברהם מביא לאין שיעור מ"כתבים"! הנה כי כן, תורת הנסתר התפשטה עד שנהפכה לנחלת הכלל.

מסופר על אביכם (הגה"ח ר' נטע ציינווירט זצ"ל) שהיה לו קשר מיוחד לספר התניא.

אכן, הוא היה בקי בספר התניא קדישא על הלשון, וכמו כן היה בקי בשולחן ערוך הרב, והיה שגור על לשונו כל השולחן ערוך עם הקונטרס אחרון ומהדורא בתרא! היתה גם תקופה בה היה לומד תניא בכל יום באשמורת הבוקר במשך כשעתיים, כהכנה לתפילה.

דבקו בספר התניא הורגשה גם בבית, ואף אמי מורתי ע"ה למדה תניא, והייתה שואלת את אבי שאלות שהתקשתה בהן במהלך הלימוד.

כמו כן, במשך שנתיים למד אבי ע"ה בחברותא ספר התניא עם כ"ק האדמו"ר מבאיאן שליט"א, בכל יום חמישי.

דַרְשׁ בַּל תַּעֲלֹמוֹת

שמחת יום ל"ג בעומר

ברשותכם, נשוב עתה אל הנושא שלשמו התכנסנו, שמחת ל"ג בעומר.

האריז"ל (שער הכוונות פז, א) מביא "מנהג שנהגו ללכת ביום ל"ג בעומר על

קבר רשב"י ורבי אלעזר אשר קבורים בעיר מירון כנודע, ואוכלים ושותים ושמחים", וכותב שם על כך "שיש שורש במנהג הזה".

גם בשולחן ערוך מבואר שביום זה אין אומרים תחנון, והטעם לכך הוא כי ביום זה פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות. וידועה השאלה: מהי טיבה של שמחה זו?! הרי ביום זה נקבע המצב שלא נשאר בחיים אף אחד מתלמידי רבי עקיבא! הפרי חדש עונה על כך שהשמחה היא על כך שחמשה תלמידים בכל זאת נותרו לו לרבי עקיבא (והטעם לכך שמתוך

שמנהגו באופן כזה של קטנות לצורך גדלות ואינו בועט חלילה בקטנות - זוכה הוא לבסוף שאף ימי הירידה יתהפכו לעליה נשגבה, וימי הקטנות ייעשו ממש כיסא ומרכבה למדריגה העליונה.

ומסיף הדגל בשם הרה"ק רבי שאול ממעוזבו ז"ע שזהו סוד דברי הגמ': "אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעוררו" (בבא מציעא נט, א), "נשייכו" הוא לשון שכחה, כמו "נשני א-להים" (בראשית מא, נא), היינו שכשנופל לפעמים לבחינת קטנות, לא יבזו בקטנות זו רק אדרבה - היא "כי היכי דתתעוררו" - היינו לבוא אחר כך מזה למדריגה גדולה.

ומסיים שם הדגל, כאמרנו לעיל, שבחינה זו שייכת גם כן בין אנשים, שאלו הנמצאים במצב של קטנות המוחין יתקשרו עם אלו שנמצאים במצב של גדלות, ובכך יזכו להתרומם בזכותם.

מכל האמור נבין שעם ישראל כולו, בכל מקום שהוא, יראה להתקשר ביום ל"ג בעומר עם אלו הנמצאים במירון, ובכך ייעשה רצון קדשו לשמוח עימו ביום הילולתו, ויזכו בכך לתיקון וההשפעה של הרשב"י במלוא חפנים.

גבור ואיש מלחמה

לאזור כוח לימי הקטנות

איזה חיזוק אפשר לקחת עמנו לעת כזו, שעת מלחמה, הגורמת לעיתים חלישות הדעת ורפיון בעבודת השם?

הרי הבאנו עתה את דברי הדגל מחנה אפרים על עבודת ה' במצב של קטנות, והדברים נכונים אף לכאן.

בענין זה יש גם תורה של בעל התולדות יעקב יוסף בספרו צפנת פענח (פ' שמות), על המשנה (שבועות טז, א) "אמר רבי יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית וכו'", שהכוונה היא כשאדם נמצא במצב שהוא מבלבל מ"מחשבות זרות ורעות ובטרדות עולם הזה, כדי שלא יהי' פנוי לעמוד על משמרתו בתורת ה' ובעבודת ה'", ולעת כזו "צריך שיהיה גבור נגד הכחות ההם, ואין שיהיה יעשה את התורה ועבודת ה' גם שלא יפנה", וזהו הכוונה שאף שאין שם בית, "שאין הנשמה במקום בית שלה, מקריבין התפלה שבמקום קרבן, והיינו הנ"ל, גם שלא נפנה".

כך גם במצב כמו עתה, גם אם יש מצבים של קטנות ובלבול, צריך לאזור אומץ וכוח לעמוד ולהתפלל וללמוד. ובנוסף יש גם הצעה הנ"ל מהדגל מחנה אפרים, שאפשר להתקשר עם אלו שבכל זאת נמצאים בבחינת גדלות כנ"ל.

נחתום ונאמר כי זה עתה, עם סגירת הגיליון, התקבלה הידיעה המשמחת על מפתלם הפלאית של שונאי וצוררי ישראל.

אין כל ספק שכשענין כזה מתרחש בזמן שכלל ישראל נערך בדחילו ורחימו להילולת הרשב"י, ובמיוחד כאשר בגלל יום הארוכה של שונאי ישראל אלו רוב הציבור ייאלץ השנה לחגוג ולשמוח עם רשב"י בריחוק מקום, הרי בוודאי שאלו מפעולותיו ותפילותיו של הרשב"י עבור כלל ישראל. זכותו תגן עלינו לפעולת ישועה ורחמים ולגאולת עולמים. ■

(עד שכבשו אותה תקופה קצרה אחר כך). בוודאי שכאב לרשב"י על כך שלא היו אצלו יהודים באותה שנה. אולם כעת הרי יש אפשרות ליחידים לעלות לציון, וכל מי שעולה הרי הוא שליח של כלל ישראל.

בדגל מחנה אפרים פרשת בהעלותך כותב "בשם הרב המנוח מו"ה נחמן הארדיענקיר ז"ל כי כשאדם הוא בקטנות ויודע ומבין זה, יבין כי בודאי יש בעולם שהם אז בעת ההוא בבחינת גדלות, ויכלול את עצמו עמהם, וזה יש לומר שמרומז בפסוק 'ובהקהיל את הקהל', היינו כשהקהל הם ביחוד ובאהבה ומקורבין אחד אל אחד, אזי כשאחד הוא לפעמים בבחינת קטנות, אף על פי כן לגדלות יחשב בהיכלול עצמו אל הכלל, ושם יש בודאי בחינת גדלות, אזי נמשך אליו גם כן".

ובנידון דידן, כלל ישראל הם חטיבה אחת, וכשמתאחדים כולם עם מי שמתאפשר לו לשהות על הציון הקדוש, הרי זה עולה עבור כל מי שכולל עצמו עמהם.

ולהעיר: הלשון של המשנת חסידים על יום זה הוא: "מצוה לשמוח שמחת רשב"י, ואם דר בא"י ילך לשמוח על קברו ושם ישמח שמחה גדולה".

למדנו מדבריו שני דברים: א) שמחת ל"ג בעומר היא בכל מקום, ולא דווקא בארץ ישראל. ב) זוהי מצוה לשמוח "שמחה גדולה".

אשר על כן, העבודה הנדרשת לעת כזו היא להתקשר ולהתאחד עם אלו שישונו להיות בל"ג בעומר על ציונו, וכמו כן לנהוג שמחה בכל אתר ואתר, ולא רק שמחה אלא שמחה גדולה. לשמוח עם התורה, לשמוח עם רשב"י, ואולי עוד נזכה שרשב"י יגיע אלינו...

ומה שקרה במירון לפני ג' שנים - הרי אם האסון אירע ביום שמחתו ועל מקום ציונו, מי יודע איזו המתקה היתה שם, ואיזה אסון גדול נמנע אז!

בווהר חדש על מגילת רות (מד). מסופר שפעם אירעה מגפת דבר בעיר לוד, הופיע שם הרשב"י וראה אנשים מוטלים על הארץ מתים. נענה ואמר: גזורני שהמגפה תיעצר. ואז יצאה בת קול ואמרה למזיקים שיצאו מהעיר, כי הקב"ה גזור והרשב"י מבטל. שמע רבי חנינא על כך והלך וסיפר לרבי מאיר בעל הנס, שהוא והרשב"י היו שניהם תלמידי רבי עקיבא. ואמר רבי מאיר: וכי זהו כל שבחו של הרשב"י? הלא מי יוכל לקום כנגדו, כי גדול הוא כמשה רבינו!

נשער בנפשנו: זאת אמר מי שהיה בן דורו של הרשב"י, ומאין נוכל להבין אפס קצהו עד כמה גדולה מעלתו דהרשב"י למעלה מהשגת אנוש. ועל כל פנים למדנו שזו עבודתו של הרשב"י - לבטל גזירות קשות מעל ישראל החביבים כל כך עליו.

על כוחו של הרשב"י לביטול גזירות, אפשר גם להוסיף את דברי הגמרא (סוכה מה, ב) "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אלעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו".

בכלל, לענין הריחוק הגשמי ממקום הציון, הנה בספה"ק כתונת פסים (פרשת בלק) להרה"ק בעל התולדות ז"ע כתב שזהו סוד "שמאל דוחה וימין מקרבת" (סוטה מז, א), היינו שתכלית הדחיה היא על מנת לקרב, והיא כירידה לצורך עליה, כי הקב"ה בעצמו מסתתר בתוך הדחיה, ולכן אין לבעוט בדחיה אלא אדרבה יחזק עצמו באמונה שהקב"ה מנסה אותו כדי לרוממו ולהעלותו ברום המעלה. ומביא שם שהבעש"ט העיד על עצמו שהיו לו ימים של קטנות, והיה מתפלל בתוך הסידור כתינוק, ולאחר מכן זכה לעליה כפולה.

וכן איתא בארוכה בספה"ק דגל מחנה אפרים (שם), ומסביר הענין במשל מהרה"ק רבי יהודא ליב פיסטינר ז"ע, לתינוק שמלמדים אותו לילך, שאביו מוליכו מעט ואחר כך מתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו, וכך גם הקב"ה תומך בנו בימי הגדלות וחוזר ומסתתר וכביכול דוחה אותנו כדי שנתעלה באתערותא דלתתא, ונמצא שרק בזכות ההתרחקות והדחיה זוכים להתעלות ורוממות.

ומסיים שם, שכאשר האדם יודע שזהו סדרו של בורא עולם,

"וְרַב תְּבוּאוֹת - בְּכַח שׁוֹר"

הנפש הבהמית - פשיטא שאינה רוצה להיות בהמה, החידוש הוא שגם הנפש האלוקית רוצה לצאת לגאולה < ציור התלוי על הקיר הוא טוב ונאה, אבל הוא רק ציור ולא אדם חי > העבודה להידוק הקשר בין המוחין למידות היא המורכבת ביותר, אך המועילה ביותר לחיינו >> התוועדות ספירת העומר - חלק שני

תחנוניה של הבהמה

הבה נתבונן בשלב השני האומר - "אחריך נרוצה". כאמור, כאן כבר מדובר בריצה משותפת של שני צדדים הפועלים יחדיו למען מטרה ותכלית אחת. בעבודה זו מתפתחת תקשורת הולמת ודו-שיח קבוע ותקין בין שתי הנפשות שבקרבו, כי רק על ידי כך יכולה גם הנפש הבהמית להזדהות עם תשוקותיה הנעלות של הנפש האלוקית, ולרוץ ביחד עמה אל החירות - "איך לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה".

עבודה זו זמנה ומקומה הוא בימי ספירת העומר, בהם העבודה נובעת מתוך האדם עצמו, ובאמרנו "האדם עצמו" כוונתנו לזהותו התחתונה השייכת אליו בדרך כלל באופן טבעי, היא נפשו הבהמית.

כלומר, בשעה זו האדם כבר איננו רק נמשך ("משכני") על ידי כוח עליון המשחרר את הנפש האלוקית שבקרבו משעבודה אל הקליפות, אלא נעשה כאן שילוב ואיחוד - מה שמכונה בלשון ימינו "אינטגרציה" - בין אורותיה של הנפש האלוקית ותחושותיה לבין הבנתם וחוייתם התחתונה של הגוף והנפש הבהמית. וכאשר מתפתחת תקשורת טובה בין שני הצדדים הנאבקים על שליטתם בגוף האדם, הדבר יוצר שינוי מוחלט בו ובכל אורחותיו.

על כך בישר השי"ת למשה, עוד בעמדו על הסנה (שמות ג, יב): "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדֵנִי אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה". כלומר, רק לאחר היציאה ממצרים יתחיל "תעבדוני", עבודת ה' לאמיתתה - מלשון עיבוד, שינוי והכשרה - כמו מלאכת עיבוד עורות לכתובת ספר תורה, שזהו דווקא על ידי תהליך ארוך טווח הבנוי

שלבים-שלבים. בעבודה זו האדם מקדיש את מרצו לעדן ולזכך את מידותיו ונפשו הבהמית דווקא, כי הנפש האלוקית הלא היא "חבוקה ודבוקה בך" ואינה זקוקה לעיבוד ותיקון, ועיקר יגיעת האדם היא בהתמקדותו בטיפול בנפשו הבהמית.

מהו היחס הנכון בין שתי הנפשות? על איזה יסוד מתבסס השיח ביניהן? חשוב לדעת כי הבסיס הראשוני לתקשורת תקינה בין שתי הנפשות הוא מידת הרחמים. כך כתב רבנו הזקן ברבים ממאמריו, שמידת הרחמים היא בחינת "ברית התיכון המברית מן הקצה אל הקצה", מעומק רום עד לעומק תחת, ולכן בכוחה לחדור גם בנפש הבהמית. מהו הכוח של מידת הרחמים? ברגעים האלה שאני מבין שנפשי האלוקית רוצה לצאת ממצרים אבל נפשי הבהמית יראה

אחיי ורעיי, בפעם הקודמת דיברנו על עבודת ה' המתחלקת לשלושה שלבים על פני שלושת החודשים ניסן אייר וסיון, והיא מבטאת תהליך שלם ומקיף ההולך ונבנה בנפשנו, וכמרומו בלשון הכתוב בשיר השירים (א, ד): "מִשְׁכְּנִי, אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה, הִבְיֵאנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בָךְ". וכה אמרנו על יסוד דברי בעל התניא בלקוטי תורה פרשת ויקרא וביאורי כ"ק אדמור"ר זי"ע במאמרו ד"ה "וספרתם לכם" תשי"א:

חג הפסח הוא זמנו של "משכני" - האור האלוקי מאיר במלוא תוקפו ומושך את הנפש האלוקית ומשחרר אותה מכבלי השעבוד במצרים, ועל זה אנו אומרים בהגדה של פסח "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם". גילוי זה מדבר בשפתה של הנפש האלוקית בלבד, מפני שהיא אינה רוצה להיחלש על ידי האלוקי; לעומתה, הנפש הבהמית אמנם בשעת מעשה מובלת החוצה גם היא, אלא שהיא אינה שותפה בתחושתה הפנימית אל הנעשה. היא רק נגררת אל החירות, ובאמת מי שמקבלת ושומחה בגילוי האור היא הנפש האלוקית בלבד, שברגישותה קולטת אותו אל תוכה ומרווה את צימאונה. ולכן, לאחר כמה פועות או לכל היותר כמה ימים, כשהגילוי פוסק והולך לו, כל הגירויים של הנפש הבהמית מתעוררים מחדש לתוקפם.

השלב השני כבר מבהיר ואומר כי "אחריך נרוצה" - בלשון רבים. כלומר, בשלב זה אנו מתקדמים במדרגות עבודת ה' ומשתפים בה גם את הנפש הבהמית, עד שהיא מצד עצמה מגייסת את כוחותיה למען ה', תורתו ומצוותיו. מעתה והלאה, כל כוחותיה הבהמיים שקודם לכן הופנו כלפי חוץ - אל חומרות העולם והנאותו - חוברים לפעול בשירותו של צד הקדושה.

מטעם זה נאמר דווקא כאן "נרוצה" - ולא קודם לכן עת שדובר אודות הנפש האלוקית בלבד. כי אכן דווקא עתה מתלקחת כאן תבערה

עצומה של ריצה אחרי ה' בתשוקה ובכוח עז - כדברי הכתוב (משלי יד, ד) "וְרַב תְּבוּאוֹת בְּכַח שׁוֹר" - הרבה יותר מההליכה השקטה והשקולה של הנפש האלוקית כשלעצמה. זו אכן כבר עבודת ספירת העומר, בהם אנו "מבררים" ומזככים במשך ארבעים ותשעת הימים את כל כוחותיה של הנפש הבהמית ועושים מהם כלים לאלוקות.

לאחר מכן, בשלב החותם את התהליך, אנו באים מוכשרים לזמן מתן תורתנו בהר סיני, בו אנו מתייחדים עם ה' חדר לפנים מחדר, ולומדים את תורתו בצוותא חדא עמו, ברתת ובזיע, ועל כך שמחים אנו ואומרים - כהמשך הכתוב - "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך".

**קודם שהאדם עומד
להאכיל את נפשו
האלוקית, היינו לעורר
בה את האהבה
הלוהטת לה', נדרש
הוא להאכיל גם
את נפשו הבהמית,
להעניק לה את
הדרוש לה כדי קיומה,
וזאת כדי שתהפוך
להיות שותפה עם
הנפש האלוקית**

ללמוד את השפה

לפי היסוד האמור מבאר רבנו הזקן בדרך נפלאה על פי תורת החסידות את ההלכה הידועה: "אמר רב יהודה אמר רב, אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר 'ונתתי עשב בשרך לבהמתך' והדר 'ואכלת ושבעת'" (ברכות מ, א).

פירוש: קודם שהאדם עומד להאכיל את נפשו האלוקית, היינו לעורר בה את האהבה הלוהטת לה, נדרש הוא להאכיל גם את נפשו הבהמית, להעניק לה את הדרוש לה כדי קיומה, וזאת כדי שתהפוך להיות שותפה עם הנפש האלוקית. כי באם לא כן, ההתעוררות של הנפש האלוקית לא תחדור לתוך גופו התחתון וצדו האנושי, אלא תישאר כגילוי אור המעורר ובא מלמעלה, בלי שיהיה לו עוגן שיחברו עם עולמו של האדם למטה.

מטעם זה, החלק הראשון והארוך בתפילת שחרית - פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע - אליבא דרבנו הזקן הוא בעצם "שיחה" ו"התוועדות" עם נפש הבהמית. החלק הראשון של התפילה הוא "פארברענגען" אליו חוברת הנפש האלוקית והנפש הבהמית. במשך פסוקי דזמרה אני משתדל להסביר לנפשי הבהמית שהעולם החומרי הוא לאמיתתו חלק מ"ברוך שאמר והיה העולם". אני מתוועד עם נפשי הבהמית על כך שהשי"ת הוא ה"נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו", ושי"ת החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף" כולם מהללים לה'. ואם כן, האלוקות אינה משהו שמסכן אותה ח"ו, אלא להפך - הביטחון וההישרדות הכי אמיתיים בחיים נובעים מהקשר והדביקות של האדם עם השי"ת,

"ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום". אני מסביר לנפשי הבהמית שחיים עם אלוקות הם כמו הכנסת התקע לשקע על מנת לקבל את כל החשמל והאנרגיה לחיי היום יום.

מפני כן - ממשיך ואומר רבנו הזקן - בברכות קריאת שמע אנו מאריכים לדבר על המלאכים והשרפים: "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים", "והאופנים וחיות הקודש ברעש גדול מתנשאים לעומת השרפים"... מה משמעות הדברים ולמה חשוב לנו לומר אותם? אלא: המלאכים נקראים בשם "חיות הקודש", כי מקור כל החיות והבהמות שלמטה - כולל הנפש הבהמית שבאדם - הם המלאכים והשרפים הבורעים באש להבה של אהבה ויראה כלפי הקב"ה. כי אכן מהותה האמיתית של הנפש הבהמית שבקרבנו אינה רעה ומושחת כלל ח"ו, ואדרבה, האנרגיה של הנפש הבהמית משתלשלת לאחר צמצומים רבים מהלהט של "חיות הקודש" המשתוקקות לדביקות באור האלוקי. אלא מאי, שכפי שהנפש הבהמית ירדה למטה מטה בעולם הזה, כאן היא מתרגמת את התשוקה הזו למושגים חומריים.

ברם, הידיעה האמורה - שכל כוחה ועוצמתה הפנימיים של הנפש הבהמית, שורשם ומקורם הוא התשוקה והעוצמה הקיימת במלאכים והשרפים וחיות הקודש כלפי האלוקות - מעניקה לנו הסתכלות אחרת על הנפש הבהמית. אין כאן 'מלחמת השמד' כנגדה, כלל וכלל לא. אדרבה, מאמץ חינוכי יש כאן - לטפח את המודעות שלה, ולבאר באותיות פשוטות שמה שהיא מחפשת ומבקשת באמת אין אלה קנאה ותאוה וכבוד, אלא חיבור ודביקות עם המציאות האמיתית ש"מלאו כל הארץ כבודו".

במילים אחרות: בברכות קריאת שמע אנו מזכירים לנפש הבהמית שלנו - אחרי שהתחלנו לשוחח עמה בפסוקי דזמרה - מי הם ה"סבים והסבתות" האמיתיים שלה, כביכול. אנו מספרים ומעידים בפניה מהו הדג"א שלה וממה היא עשויה, וכך אמנם אנו

וחוששת מצעד שכוה, מוכרח אני לפתח את מידת הרחמים שבתוכי, להבין ולחוות את הכאב הגדול של נפשי האלוקית הככולה בתוך הנפש הבהמית המאמינה - "נעבעך" - שמצרים היא המקום המתאים ביותר עבורה ועבור הישרדותה. כל כך היא מאמינה בזה, עד שהיא מוסיפה ואומרת לאדם שרק כשימצא תחת ממשלת פרעה אז יערב לו ולכל אשר לו...

מדי דברי נזכר אני במעמד מרטיט, שרגעיו יישארו חקוקים בלב כל מי שהיה נוכח בו. היה זה ליל הושענא רבה תשד"מ, וכמנהגו בקודש מדי לילה בחול המועד סוכות נשא רבנו שיחה ארוכה מעניינת דיומא, אלא שבעיצומה פרץ בבכי רב מאין הפוגות בדברו על כאב הגלות המרה, כשבין הדברים התבטא ואמר:

"לא זו בלבד שנפש הבהמית של יהודי צועקת שרצונה לצאת מן הגלות, ומאי קא משמע לך, זי וויל ניט זיין קיין בהמה!" - אין היא רוצה להיות בהמה... - כשלאחר תיבות אלו בקעה אנחה כבדה מלבו הטהור שלא תישכח מן השומעים לעד.

והמשיך רבנו ואמר: "החידוש הוא שגם הנפש האלוקית צועקת שרצונה לצאת מן הגלות, שלכאורה, אם היא אלקות ממש - למאי נפקא מינה עבורה המקום שבו נמצאת; ואף על פי כן גם היא רצונה לצאת מן הגלות". חושבני כי מן הדברים המרעישים הללו נוכל גם אנו להבין כיצד יש לרחם על הנפש הבהמית החושבת שהיא צריכה לפתח כל מיני מידות ותגובות כדי לשרוד בעולם הזה. כפי שהסברנו בפעם הקודמת, הנפש הבהמית הרגילה עצמה, בדרך כלל בגיל צעיר מאוד, למצוא דרכים נאותות לשרוד בעולם מורכב כשלנו. היא מפתחת כל מיני ריאקציות רגשיות לכל מצב שהוא, כדי שתוכל לשרוד. כך לפעמים אני סוגר עצמי רגשית, או מפתח בתוכי את מידת הקנאה, הכעס, העצבות, וכל מיני תאוות לא בריאות, כי נפשי הבהמית חושבת שכך אוכל לשרוד בעולמנו. האם אין

זה מעורר את מידת הרחמנות? בתוך-תוכה, לפעמים בתת-מודע, גם הנפש הבהמית שלי מתחננת: "אינני רוצה להיות בהמה..."

סבייזקני, הרב החסיד רבי גרשון בער מפאהאר זצ"ל, זכה להיות מגדולי החסידים של שלושה מאדמו"רי בית בר"ד: אדמו"ר הצמח צדק, בנו אדמו"ר מהר"ש ובנו אדמו"ר הרשב"י זי"ע. חסידים מספרים כי כשהיה מתפלל, היה מתרגם - במקומות המותרים - את תיבות התפילה ללשון יידיש. כששאלוהו לפרש הדבר השיב: "מיין נפש הבהמית פארשטייט בעסער יידיש" - הנפש הבהמית שלי מבינה יידיש בטוב יותר... כלומר, סבא-רבה הבין שכדי שהתעוררותו בתפילה תפעל גם בנפשו הבהמית, הוא צריך לדבר בשפתה. אין המדובר כאן רק על שפה מילולית, אלא גם על שפה פסיכולוגית ורגשית. האדם צריך ללמוד לדבר בשפה בה הנפש הבהמית תבין מה שהוא אומר וחווה.

אם אדם יפנה לנפשו הבהמית שבתוך עצמו וירעים עליה בקולו: "הלא כבהמה אתה, זקן וכסיל, אויב מר אתה לי, מתי כבר תתלמד לנהוג כבן אדם ראוי לשמו?!" - מסתמא היא תחשוש לעורה עוד יותר, והדבר יכול אך לחזק עוד יותר את ההרגלים והפחדים שלה. היא כבר לא תיתן אמון בו, כי היא מרגישה ששוב יש מישהו שרוצה להרוג אותה, ולכן היא רק תעצים את כל הנטיות השליליות שלה. משכך, בדרך כלל אין לנקוט בגישה זו (מלבד במקרים מיוחדים, כמבואר בתניא פרק כט), אלא צריך לרחם עליה ועל כל האמונות שבנתה בתוך עצמה כדי לשרוד, ואז אפשר לאט לאט להעניק לה דרך חשיבה חדשה והרגלים חדשים.

העבודה הזו דורשת הרבה אמתיות פנימית. כאשר נפש הבהמית מרגישה ברוחה שאיננה רוצה להכחידה ואדרבה, אני רוצה להעניק לה את החיים הטובים ביותר, אז היא תוכל לשמוע דברים פנימיים ועמוקים יותר.

כידוע, המידות הטבעיות של בעלי החיים הן תוקפניות ופראיות הרבה יותר מאלה של האדם, שהרי אין להם המחשבה והחכמה שיכולות להרגיע, לחשב ולנתח את הרגשות ולמתן את סערתם, ולכן אצלם בולטות האגרסיביות והעקשנות, וזאת כמובן מלבד העובדה שכוחם הפיזי כשלעצמו של בעלי החיים רב יותר משל האדם.

כן הדבר גם בשורש העניינים ברוחניות. בנפש הבהמית קיימת עוצמה נפלאה שאיננה בנפש האלוקית, על אף היותה "חלק אלוקה ממעל". כי דווקא בנפש הבהמית ששורשה מעולם התהוה יש ניצוצות המלאים עוצמה שלמעלה מטעם ודעת, דחפים חזקים מאוד שאינם קיימים בנפש האלוקית.

מדוע עולמם של בעלי החיים מסקרן לרוב את האדם ומרתק אותו להתחקות אחריהם? כי האדם חש שהדברים שהוא רואה בהם נוגעים לו בנפשו שלו. לפעמים אנו מתבוננים על בהמות וחיות ומוזהים בהן תכונות ונקודות עמוקות הקיימות בעצמנו. הן משמשות לנו כמראה, ואנו מסוגלים לראות בהן את עצמנו במידה מסוימת. "גם את העולם נתן בלבם", כל מה שיש בעולם הגדול קיים במידה מסוימת בעולם הקטן הוא האדם. והסיבה שהשי"ת יצר כל מיני חיות ובהמות היא כדי שנלמוד מהם. לכן מוצאים אנו בגמרא בכמה מקומות שלומדים מתכונותיהן של חיות ובהמות (לדוגמא עירובין ק, ב, וכן בסוף מסכת קידושין. ועוד). כי כל בהמה בעולם משתקפת גם בתוך הלב שלנו, ויש בכוחנו ללמוד על מזגה של הנפש הבהמית ואיך להעלותה ולזככה.

לענייננו: התשוקה והדחף העוצמתיים של הנפש הבהמית מדביקים גם את הנפש האלוקית. אף שהמשיכה של הנפש האלוקית אל השי"ת היא בהתקשרות אמת מצד עצמה, אך הדברים לדידה מתנהלים ברוגע יחסית, ואילו את תכונת וכוח המרוצה היא מקבלת דווקא מהנפש הבהמית. הנפש האלוקית הלא היא "חלק אלוקה ממעל", ובהיותה בעולמות עליונים הייתה דבוקה ואחוזה בה' אחד, אך עתה בהימצאה בעולם הגשמי ומלוכשת בגוף היא מקבלת משהו נפלא

דווקא מהנפש הבהמית. היא זקוקה כביכול לבהמיות שבאדם על מנת לקבל את התשוקה והמרוצה לאלוהות בצורה אין סופית ובלתי גבולית, ואם כן ירידה זו - צורך עליה גדולה היא.

זהו אחד הרעיונות הנפלאים של תורת החסידות בעבודת ה', החוזר ונשנה באופנים שונים שוב ושוב בין כתביה: כל תכליתה של ירידת הנשמה למטה אינה בשביל הנפש האלוקית - לא עבור יעקב שבאדם, אלא עבור עשיו

אדם, לא ציור

כמובן, אם אין מלמדים את החיות והבהמות את מקומן הראוי בעולם, סכנה גדולה עלולה לצאת מכך. הכתוב כבר אומר "עיר פרא אדם ייוולד", ועל כן אמנם כאשר האדם מתחיל לגלות את עצמאותו בתור ילד קטן זה נפלא ונאה, אך בלעדי החינוך וההכוונה הדבר עלול להיות הרסני. וכאן נכנסים מקומה ונחיצותה של הנפש האלוקית, שתדריך ותחנך את הנפש הבהמית. אבל דבר אחד הנפש האלוקית חסרה - אש תאוה. ואת התשוקה המלהיבה - צריכה הנפש האלוקית לקבל מהנפש הבהמית.

במצבים מסוימים, הדבר הזה שאנו חוששים ממנו יותר מכל, ייתכן שהוא המפתח לעבודת ה' שלנו מתוך תשוקה של קדושה. זו אמנם מחשבה לא פשוטה, ואנו זקוקים להכוונת התורה לדעת מתי עלי לרסן את תאוותי לחלוטין ומתי עלי לרותמן אל עגלת עבודת ה', אך אם אזכה לעשות זאת - אשרי ומה טוב חלקי. כי במהותה הנפש הבהמית נוצרה כדי להיות שותפה מלאה עם הנפש האלוקית. כך למשל, תכונה או בעיה מסוימת שאני חושש שיוכילו לקבורתי הרוחנית, לפעמים בתוך-תוכן טמון הפוטנציאל הרוחני שלי.

מדברים איתה בשפה של תשוקה ותאוה, שהם הדברים המוכרים לה, אבל הפעם מדובר כבר, להבדיל, על תשוקה דקדושה, כזו של האופנים וחיות הקודש שכל רצונם הוא לשאוג "ברוך כבוד ה' ממקומו".

ואמנם, רק לאחר ש"מאכילים" את הנפש הבהמית במזון הראוי לה - "עשב בשדך לבהמתך" - מגיעים אל ברכת "אהבת עולם אהבתנו" ואמירת קריאת שמע עצמה, שם הנפש האלוקית חווה במלוא ישותה את "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

ריצה משותפת

אמנם כאן הבן שואל שאלה גדולה: על מה ולמה? מי צריך את כאב הראש הזה? לשם מה צריכה הנפש האלוקית לרדת ממרומי על, מהיותה "חצובה תחת כיסא הכבוד", אל תוך המבוך המעורפל שנקרא "חיי העולם הזה בתוך גוף גשמי, כשהנשמה מלוכשת ועטופה בכבלי הנפש הבהמית"?

אחד מהביאורים בזה בתורת החסידות מבוסס על העיקרון הידוע לפיו "ירידה צורך עליה", כלומר: דווקא על ידי הירידה העצומה אל העולם הזה נוצרת ומתהווה גם עלייה גדולה ועצומה לנפש האלוקית, כזו שלא הייתה יכולה להגיע שמה בהיותה בעולם העליון ללא גוף.

להבנת הדברים, מדייק אדמו"ר הזקן בלשון הכתוב - "נרוצה", בלשון רבים. "משכני" הוא לשון יחיד, ואילו "נרוצה" הוא לשון רבים. מה פשר שינוי זה? כי אימתי מתחילה המרוצה בעבודת ה'? רק כאשר הנפש הבהמית הופכת להיות חלק מהסיפור. כאשר הנפש האלוקית לבדה היא המאירה את האדם, היא צועדת והולכת מתונות לעבר האלוקות, ואילו בעת שהנפש הבהמית משתתפת עמה - הרי מעתה הן אינן הולכות יחדיו אלא שתייהן פותחות במרוצה עזה. מדוע? כי זו תכונתה של הנפש הבהמית. היא אינה רגילה ואינה מכירה בהליכה איטית, כל מעשיה נעשים בריצה ותשוקה.

זהו סוד הדברים שאומר יעקב לעשיו: "אני אתנהלה לאיטי". הנפש האלוקית - יעקב אבינו שבאדם - מהותה מנוחה והתיישבות. היא שוקלת ומבררת כל דבר, מה והאם נכון לעשות עתה ומה לא, וזהו הצד המשכיל והמתון שבאדם. אמנם כמובן גם הנפש האלוקית מלאה תשוקה ואהבה עצומה להשי"ת, אבל בכל זאת כיון שבמהותה היא בבחינת "נר ה' נשמת אדם" - "אדם" דייקא, הרי היא מגיעה מעולם של "תיקון", של סדר ודעת, ומשך גם תשוקתה עומדת תחת מאזני הסדר ושיקול הדעת.

למרות עוצמתה האלוקית, הנה הנפש האלוקית עצמה היא בפירוש לא כל הסיפור. וכאן, אחי ורעי, אנו באים אל אחד הרעיונות הנפלאים של תורת החסידות בעבודת ה', החוזר ונשנה באופנים שונים שוב ושוב בין כתביה: כל תכליתה של ירידת הנשמה למטה אינה בשביל הנפש האלוקית - לא עבור יעקב שבאדם, אלא עבור עשיו. הנשמה יורדת משמי שמי קדם, מדבקות מוחלטת באלוקות בעולמות העליונים ביותר, ולהיכן היא יורדת? לעולם קר ואפל, מבחינה רוחנית, עולם של ניתוק וזרות. ולשם מה? לשם השידוך עם עשיו...

הן אמת, עשיו ודאי זקוק ליעקב, שהרי בהיותו לבדו אין הוא מסוגל להתעלות ולהזדכך. אך גם יעקב מצדו זקוק לעשיו - ובלשון הקבלה והחסידות: עולם התיקון זקוק לעולם התהוה, וזאת בשל הכוחות העצומים הטמונים דווקא בו. זו המרוצה הקיימת בתכונת הנפש הבהמית. וזה גם מה שנראה די מתעתע בה: או שאין לה כביכול כלל קשר לאלוקות - או שיש לה קשר אש להבה...

ראה סביבו חסידים מן השורה שהיו נראים שמחים וטובי לב, ואילו הוא הרגיש תמיד מדוכא בשל תאוותיו ונטיותיו. לא ידע רבי חיים משה להשית עצות בנפשו, ואת מחשבותיו ולבטיו שמר בלבו.

זמן מה אחר כך נסע ללמוד בחצרו של רבנו בניו-יורק, ובשנת תשכ"ט, לרגל יום הולדתו הכ"ג, נכנס ל"יחידות" אל הקודש פנימה וגילה את מצפונו לבבו וכל המטריד אותו. במענה למצוקותיו ביאר לו רבנו כדברים האלה: אתכפיא - אין עניינה שבירת הגוף. עניינה האמיתי הוא שהאדם רוצה את גילוי האמת בקרבנו. לכן אין הוא 'מוכר' עצמו לדברים חיצוניים המרחקים אותו מעצמו. האדם רוצה את גילוי נפשו האלוקית, הוא רוצה לחיות חיים מלאים, גדושים ברצונות ובתשוקות האמיתיות של יהודי, ואשר לכן הוא מתרחק מדברים המעלימים על מציאותו הפנימית.

במילים קצרות ועשירות אלה נסך בו הרבי שלוה, והיא נסוכה על פניו עד היום הזה.

אם לפרש את הדברים לעניות דעתנו, הרי ששיעורם כך הוא: כאשר עבודת האתכפיא נעשית מתוך טראומה ודיכאון, אין זה שייך כלל לחסידות ולעבודת ה'. אדרבה, זה יכול להיות דבר מאוד לא בריא בכל המובנים. אתכפיא לאמיתתה יסודה בהכנת מעלת האדם ורצונו לחיות חיים הראויים לשם, בהתבסס על ההבנה שבכל רגע ורגע מסוגל ומצווה הוא להיות צינור לזרימה האין-סופית של השי"ת שבתוך הבריאה. אתכפיא אינה 'מלחמת השמד' נגד הטבע שלך, אדרבה: זוהי הכנסת התקע לתוך השקע, דבר שיעצים את החיים והיצירתיות שלך. משל למה הדבר דומה? לאדם המבקר אצל תזונאי ומקבל ממנו דיאטה מדויקת, והוא מסלק ממתכחו את הסוכר, הפחמימות ומאכלי החלב וכו'. האם התזונאי הלזה מעוניין לפגוע בנפשו ולשבור את גופו? להפך, הוא רוצה שיחיה בשיא אוננו ושהגוף יתפקד באופן שלם ובמלוא בריאותו, ובדיוק בשל כך יש לסלק את דברי המזון האוטמים את

בקשת ודרישת תורת החסידות היא שנחיה באמת, שהלב יהיה חי ופועם. ולשם כך היא באה לרתום את כל אישיותו של האדם אל עבודת ה'. כיצד ומתי נעשה הדבר? רק כאשר גם נפשי הבהמית היא חלק מעבודת ה'.

נביעת האנרגיה הנכונה עבורו.

גם כאשר צריכים לשבור תאוה, אין המטרה השבירה אלא התיקון. אם בארוחת הבוקר הגישו בפני האדם פרוסת עוגה נאה, ולמרות חשקו הטבעי אליה הוא בחר לעצור ולומר לעצמו: לא, אתה לא אוכל; הסוכר והקמח הלבן יזיקו לגופך - האם זו הייתה שבירה או תיקון? רק מי שאינו בר-דעת יאמר שזו שבירה. אדרבה, אילו היה הולך אחרי האינסטינקטים שלו ואוכל את העוגה להנאתו כביכול, היה פוגע בבריאותו ונופל לדיכאון, וזאת השבירה הגדולה ביותר. דווקא באמרו 'לא' לתאוה, הוא נתן כבוד לגופו, לזרימת דמו וכמובן ל"צלם אלקים" שבו. כשיש לאדם ח"ו אינסטינקט לקוי, כמו התמכרות - אם הוא אינו שובר ונכנע לו - הוא מחריב את חייו. ואם כן, לעתים השבירה הגדולה היא התיקון הגדול.

עבודת המוחין ועבודת המידות

אם לדבר בפירוט יותר - אומר רבנו במאמרו "וספרתם" הנ"ל - הרי שבתוך עבודת הביורו והזיכרון של הנפש הבהמית ישנה העבודה עם המוחין שלה והעבודה עם המידות שלה. ושני פרטים אלו מקבילים להבדל שבין הקרבת העומר בבית המקדש לעבודת ספירת העומר.

המוחין הם הדרך בה הנפש הבהמית מביטה ומתבוננת בעולם. זו הסתכלות פילוסופית במובן מסוים, כלומר: ההשקפה שלה על החיים ותפיסת העולם שלה. לעומת המוחין, המידות הן לא מבט על החיים אלא הן חוויית החיים עצמם.

הרה"ק רבי מנחם נחום מטרנוביל (בספרו מאור עינים) פירש דברי הגמרא במסכתא יומא (לח, ב): "בא לטמא פותחין לו, בא לטהר מסייעין אותו", שהכחות שבתוכי שמסוגלים לטמא אותי ח"ו, הם גם הפתח שעל ידם אוכל לבוא לשלימותי הרוחנית.

לשם כך אנו זקוקים ללימוד החסידות, ובעיקר לעבודת החסידות, כדי להפנים את תכניה בעצבי הגוף. אך כאשר אנו מדירים את הנפש הבהמית מעבודת ה', אנו אולי מצליחים לקיים את המוטל עלינו בצורה הנכונה ובה-בעת חסרים אנו חיות.

אומרים בשם החסיד רבי משה וילנקער נ"ע, אחד מחסידיו הדגולים של רבנו הזקן, שלעתים האדם הוא בבחינת ציור על הקיר. הוא יפה, נאה ומושלם, אבל חסר חיים. לעומת זאת, אדם חי עולה ויורד, "שבע יפול צדיק וקם", אך יש בו חיים...

בקשת ודרישת תורת החסידות היא שנחיה באמת, שהלב יהיה חי ופועם. ולשם כך היא באה לרתום את כל אישיותו של האדם אל עבודת ה'. כיצד ומתי נעשה הדבר? רק כאשר גם נפשי הבהמית היא חלק מעבודת ה'. עבודת ה' צריכה להיות מלאה רוח חיים, להט, מרוצה ותשוקה. הן אמת, המשמעת והעקביות וההדרגה הן הבסיס עבור עבודת ה', אך ה"נרצה" חשוב לא פחות. וזו עבודת ה' בספירת העומר: העבודה בקומת הבהמית שבתוכנו, עד - וכאן מגיעים אנו אל השלב והחלק האחרון בפסוק - "הביאני המלך חדריו", דבר המתקיים בחג השבועות ומתן תורה, עת אנו מתאחדים עם נתן התורה בלימודנו בה בכל לב ונפש.

כאן יש דיוק נפלא של רבנו הזקן: "משכני" הוא לשון בקשה, היא הבקשה מאת הקב"ה שימשוך את נפשי האלוקית מהבוץ ויוציאני ממצרים, דבר המכונה אתערותא דלעילא. לעומת זאת, "אחרין נרצה" הוא הבטחה - לאחרי זה אנו נרתום את הנפש הבהמית לתוך העבודה, בבחינת אתערותא דלתתא.

אבל איך יש לנו הכוח לעשות כל זה? על כך המענה הוא כי "הביאני המלך חדריו", בלשון עבר, כי כבר במעי אמו למד כל תינוק יהודי את כל התורה כולה, ולכן בתוך עצם האדם כבר חקוקים כל דברי התורה, ואשר לכן יש לנו הכוח להפך את הגוף ונפש הבהמית, עד שבאים לזמן מתן תורתנו לקבל את התורה - חכמתו ורצונו של הקב"ה - מאת ה'.

לא לחשוש מעבודת "אתכפיא"

האם תמיד אנו מסוגלים לייעל את האנרגיה של הנפש הבהמית? לא. לפעמים צריך האדם לומר לעצמו ולבהמה שבו: "לא עכשיו! אני מבין מה שאתה רוצה, אני עוד אחזור אליך כדי ליתן לך מרגוע, אבל אם אבחר למלא את התשוקה ברגע זה, הדבר רק יגרום לכולנו הרס רב".

בלשון החסידות, שלב זה בעבודתנו מכונה "אתכפיא" - זהו השלב הראשוני, כשאחריו בא השלב השני: "אתהפכא" - הפיכת הנפש הבהמית לכלי מועיל ופורה בעבודת ה', כזו המשפיעה מהלהט שלה אף על הנפש האלוקית.

הרב החסיד רבי חיים משה שי' ברגשטיין מדטרויט סיפר פעם את סיפורו האישי:

בבואו ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים' בכפר חב"ד, היה שומע תדיר מהמשפיע הדגול רבי שלמה חיים קסלמן זצ"ל על הצורך בעבודת ה'אתכפיא', היינו הצורך לכפות את הגוף ולא להיענות לתאוותיו, אלא לשעבדו לעבודת ה'. הדברים הנוקבים חלחלו לתוך לב הנער הצעיר והרגיש, והכניסוהו לחץ תמידי. אם חש הנאה ממאכל או מחוויה גשמית כלשהי - ומי מאנשים כערכנו אינו חש בכך? - תכף הרגיש בנקיפות מצפון שהעיקו עליו. הוא התחיל לסכול ממתח פנימי מאוד לא בריא. נוספה לכן העובדה שבהיבט

סוגיית "קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא" לכל פרטייה - לאור מעמקיה של תורת החסידות

אך איך ימלא חפצו ורצונו - הלא לית מחשבה תפיסא ביה כלל? אלא שזהו על ידי התורה, דאורייתא וקוב"ה כולא חד, ונמצא בה בחינת אנכי מי שאנכי שהוא השרש הקדום של התורה, ולכן על ידי הקדמת ההשתוקקות לאור א"ס, על ידי זה ממשיכים אחר כך תוספת אור מבחינת תור בבחינת חכמה.

וזהו ענין תנאים ואמוראים, דתנאים הוא מלשון והאתנים מוסדי ארץ, אתנים אותיות תנאים, ואיתן גימטריא תניא, והיינו דכתיב משכיל לאיתן, פירוש משכיל הוא בחינת חכמה, ואיתן הוא בחינת חוץ כמו שאמרו רז"ל איתן כמשמעו קשה והיינו השגה דבינה (כמו שיתבאר בסמוך), ופירוש משכיל לאיתן היינו ההארה המאיר מבחינת משכיל לבחינת איתן.

וענין אמוראים הוא מלשון את ה' האמרת כו', כי אמרתי עולם חסד יבנה, לשון אמירה ודבור, הנה מצינו שהכתוב מזהיר על דבור התורה כמו שמצינו בהרבה מקומות, והיינו כי הנה שרש הדבור הוא מבחינה גבוהה מאד, וזהו מה שכתוב ויהי האדם לנפש חיה, ותרנגם יונתן לרוח ממללא, שהדבור הוא מבחינת חיה שלמעלה מבחינת נשמה, וגם מעלת המדבר הוא כמה שיש לו בחינת הדבור, וגם הנה אנו רואים שעל ידי הרוח מוציאים השלכת מן הגחלת שכבה ויש בה ניצוץ אחד, ועל ידי הרוח שנופחים בה מוציאים אותה מהעלם אל הגילוי, כך הנה למעלה איתא בספר יצירה עשר ספירות בלי מה כשלהבת קשורה בגחלת, ועל ידי דבור התורה שהוא בחינת רוח מוציאים העשר ספירות מהעלם אל הגילוי.

ולכן היו התנאים והאמוראים יכולים לעשות נסים גדולים, כמו רבי פנחס בן יאיר שאמר גינאי חלוק לי מימך, מה שבהאסף משה וששים רבוא מישראל בשעת קריעת ים סוף היה פלא. והיינו לפי שעל ידי תורתם ועבודתם המשיכו מבחינה גבוהה מאד כנ"ל, לכן היו יכולים לשנות היפך הטבע וכמו מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, פירוש כי מבחינת מי (בחינת כתר) יכול להיות שגם חומץ ידלק כמו שמן, כי בחינת מי הוא למעלה מהתחלקות הצירופים שבין שמן לחומץ, לכן יכול להיות שיאיר האור הנמשך בצירוף אותיות שמן בצירופי אותיות חומץ, וכמו "מי" יתן טהור מטמא, שמבחינת מי יכול להיות טהור מטמא כו'.

עולם הישיבות שברקיע

והנה תנאים ואמוראים אלו הממשיכים בחינת תור בחכמה ובינה, הם הנשמות היושבים בגן עדן העליון, שמאיר שם מהארת בינה דאצילות, כמו שכתוב בתיקוני זוהר "בינה מקננא בכורסייא", שהוא עולם הבריאה, שהוא נקרא "רקיע", ויושבים שם ונהנין מזיו השכינה. ועל כן נקראת ישיבה זו מתיבתא דרקיע.

והטעם שנקראת בינה רקיע, יובן בהקדים הפסוק רקיע כעין הקרח, והענין הוא אדנה מים הם ניידיים ואינם כשאר דבר גולמי, וגם הם משתנים לפי גוון הכלי, מה שאין כן הקרח הוא כשנגלמו ונגלדו המים ונעשו קרח. והנמשל מזה הוא ההפרש בין כח החכמה לכח הבינה שבשכל האדם, שכשנופלת במוחו הברקה שכלית, נקראת הברקה זו מים, לפי שאינה נגלית בהשגה גמורה, והיא מרחפת על מוחו, והתיישבותה בהשגה ישתנה לפי ההשגה והעמקת הדעת. וכאשר באה בהשגה בבחינת בינה, אזי נקראת רקיע, שהוא גולמי מוגבל ומושג בכל פרטיו.

ווענין לימוד התורה במתיבתא דרקיע הוא כי הנה התורה ישנה בכל העולמות, בבריאה יצירה עשייה ובאצילות, כמו על דרך משל מצות ציצית שהיא מצמר הכבשים, וענין זה באצילות היינו כמו שכתוב והכשבים הפריד יעקב, וכתיב ושער רישיה כעמר נקא וכו', וכן ד' פרשיות דתפילין הם באצילות ד' מוחין כו', וקשר של תפילין שהוא ד' הוא למעלה בחינת חיצוניות מלכות דתבונה, והוא שכמו

כיצד יכולים מתיבתא דרקיעא לחלוק על הקדוש ברוך הוא?

קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא: אם בהרת קודמת לשער לבן - טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת - טהור. ספק - הקב"ה אומר טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא. ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני, דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בננעים, אני יחיד באהלות. כי הוה קא ניחא נפשיה, אמר: טהור טהור (א, פ).

לכאורה, איך שייך לומר שהמתיבתא דרקיע פליגי עם קוב"ה? ! כי מה ערך הנכרא לגבי הבורא עד שנאמר שהנכראים פליגי עם קוב"ה? ומתחלה צריך להבין מהו שם קודשא בריך הוא שקראו אותו התנאים ואמוראים בגמרא ובמדרש ובוהר, הלא בתורה לא נזכר שם זה כי אם שם הוי' או שם אלוקים או שם א-ל.

הנה הקדוש ברוך הוא הוא בחינת קדוש וברוך, פירוש קדוש הוא בחינת מובדל, שהוא יתברך קדוש ומובדל מגדר עולמות, ואינו כמו הנשמה שמחיה את הגוף שמתפעלת ממקרי הגוף מפני שהיא מתלבשת בתוך הגוף, אבל הוא יתברך הוא קדוש ומובדל, וכתיב אני הוי' לא שניתי בין קודם שנברא העולם בין אחר שנברא העולם, שהתהוות העולם אינו פועל שום שינוי בו יתברך.

וזהו קדוש, היינו המשכה מבחינת קדש, קדש הוא בחינת אור אין סוף, והוא בחינת כתר, שבחינה זו שייך גם בלא התהוות העולמות, שאף אם לא היה מתהווה עולמות כלל, היה גם כן שייך בחינת קדש, וקדוש הוא קדש בתוספת וא"ו, היינו המשכה מבחינת קדש העליון שהוא הארת הכתר, ונקרא קדש בוא"ו על שם המשכה, שהוא"ו הוא תמונת הקו וההמשכה, והוא ענין המשכה, ועל פי קבלה נקראת המשכת הוא"ו בשם קו וחוט, שהוא ההמשכה מאור א"ס ב"ה, וזהו ענין קדוש שהוא בחינת סובב כל עלמין.

אמנם ענין ברוך הוא מלשון בריכת המים, והמברך את הגפן, שפירושו שטטה את הגפן, והיינו שהוא המשכה בבחינת פנימיות, ממלא כל עלמין, וכמו שאמרו רז"ל (ברכות י, א) מה הקב"ה מלא את כל העולם, אף הנשמה ממלאה את כל הגוף, ובמדרש תהילים "מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את כל העולם", שהוא חיות הנמשך בפנימיות ולא בבחינת מקיף כנ"ל.

והיינו בחינת החכמה שהוא ראשית ההשתלשלות וראשית הגילוי, כי ברוך ראשי תיבות ראש ומקור כל ברכה, אמנם נאמר "והמלך שלמה ברוך" והיינו שמקבל הברכה, והיא ספירת המלכות שמקבלת ברכה והמשכה ממה שלמעלה ממנה מספירת החכמה.

וזהו הקדוש ברוך הוא, קדוש הוא בחינת סובב כל עלמין, וברוך הוא בחינת ממלא כל עלמין, והקב"ה הוא יחוד סוכ"ע בממכ"ע, ונשמות ישראל הם הממשיכים להיות יחוד סוכ"ע בממכ"ע.

(לקוטי תורה כב ג-ד. תורת שמואל תרמ"א ע' קעז ואילך)

עבודת התנאים ואמוראים - להמשיך אור אין סוף בתורה

ענינם של התנאים ואמוראים הזוכים לישב במתיבתא דרקיע, הנה אמרו רז"ל על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה, ואין הפירוש שלא ברכו ברכת התורה, כי אם שלא המשיכו המשכה בתורה, כי אורייתא מחכמה עילאה נפקת, אך ירדה למטה ונתלבשה למטה בעולמות, ועל כן צריכין להמשיך שרש התורה בתורה.

והיינו בהקדים ההתבוננות בגדולת ה' אין סוף ב"ה איך שלגדולתו אין חקר, ואיך שכל השתלשלות העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין מקור התהוותן וחיותן הוא רק מהארה בעלמא, ואי לזאת לא יחפץ בשום דבר כי אם לה' לבדו.

למטה הרצועות עושים מעורר החיצון, מה שאין כן הקלף שכוחותיו עליו הפרשיות נעשה על ידי גרירה ותיקון של העור כו', וכך למעלה הקשר היא בחינת הלבוש החיצון שבמלכות דתבונה שהיא בחינת לבוש המחשבה, ויש כמה בחינות בלבושים דמחשבה, מחשבה פנימית ומחשבה חיצונית כו'.

והנה אמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שעל ידי לימוד התורה בעולם הזה, זוכה ללמוד גם כן בגן עדן מהו ענין ציצית ותפילין באצילות כו' וכן בכל המצוות.

(על פי לקוטי תורה תוריע כג, ב. דרך מצוותיך טומאת המצורע. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תסט. תורת שמואל תרמ"א ע' קפד ואילך)

צרעת לבנה כשלג

הענין הוא, דבהרת הגשמית באה בעור האדם הוא מסיבת הסתלקות הדם שהוא הנפש במקום זה, על כן נעשה באותו מקום נגע זו דבהרת. והנה כאשר מראה הבהרת עזה כשלג, זהו סימן להסתלקות הדם שם בתכלית ההסתלקות, ועל כן מראהו לבן בתכלית כשלג, וסימן טומאה הוא לגמרי מפני שנסתלק החיות מזה המקום לגמרי כו'. אבל דיהה מכאן – טהור הוא, לפי שעדיין אין שם הסתלקות החיות של הדם לגמרי, כי מאחר שיש בו גם אפס קצה הנוטה מן המראה של הלבנונית כשלג, מוכרח מזה שינטה במשך הזמן לגמרי מן הלבן, כי יוכל לימשך בו הלוח סבוב של הדם מעט מעט ויתאדם ויחיה.

וברוחניות הוא, דהנה יודע ששורש הדם הוא הנפש הוא בבחינת בינה, ובחינת חיות הרוחנית שדופק בדם הסובב והולך הוא נמשך מבחינת חכמה שבמוח (והוא חלק יסוד המים שבדם, שמחמתו מתפשטים והולכים ממקום למקום), והנה כאשר יש באיזה מקום קלקול רע בדם שהוא הנפש, אזי בהכרח שיסתלק מאותו המקום החיות דחכמה שמלוכש בדם שבאותו מקום, כי בחכמה כתיב והחכמה תחיה, שבחכמה הוא מקור כל החיות רוחנית, והדם הוא רק כלי בית קיבול שבו יומשך ויתפשט האור והחיות דחכמה כמו שהשגה דבינה אינו אלא כלי בית קיבול לקבל הרחבת התפשטות החכמה, אמנם כאשר נתקלקל הכלי שהוא חומר הדם, ממילא יסתלק הצורה שהוא האור והחיות דחכמה, ואז נמצאת מציאת הנגע צרעת שנקראת בהרת שהוא לבנה מפני שנסתלק ממקום זה אור החכמה מפני קלקול הים.

וזהו שמתרגם צרעת – סגירותא, כי הצרעת היא סגירו דנהורא עילאה דחכמה, ולהיות שהתלבשות אור אין סוף הוא בחכמה דוקא כמו שכתוב הוי' בחכמה, הרי כשנסתלק החכמה אין מאיר אור א"ס.

כי הנה יודע שבעולם התהו היה כל מדה בפני עצמה ולא היה התכללות המדות זה עם זה (ולכן היה שבירת הכלים), ולזה בא עולם התיקון שבו הוא התכללות המדות, שחסד כלול עם גבורה וגבורה עם חסד וכל אחד צריך לזולתו. ואף על פי שהמדות הן הפכיות זו מזו, דחסד וגבורה הן אש ומים, מכל מקום מצד הארת אור א"ס שמאיר בחכמה שבתיקון, על ידי זה נפעל בהם ביטול לאור א"ס ב"ה המאיר בהם, ועל ידי זה יוכלו להתחבר יחדיו.

אמנם בהסתלקות בחינת חכמה אזי אין התכללות במדות דאצילות, וכנ"ל שעיקר ההתכללות הוא על ידי הארת אור א"ס שמאיר על ידי החכמה, ואזי מחמת שאין בה התכללות זו אזי יוכל להיות יניקה לקליפת נגה דאצילות מעורר המלכות. וזהו ענין הנגע (כדלקמן).

ולכן התיקון לזה הוא "והובא אל הכהן", כי שורש הכהן הוא מחכמה, והוא המשכת אור אבא בחינת חכמה שהוא דוחה את החיצונים, והיינו שייניקת הקליפות תהיה רק מהשערות ולא מהעור עצמו.

(על פי מאמרי אדה"ו תקס"ח ח"ב תתקפב. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תעד. לקוטי תורה תוריע כג, ב-כד, א)

מה ההבדל אם הבהרת קדמה או השער הלבן קדם

גם אם הנגע הוא לבן ביותר, עדיין אינו סימן טומאה אלא אם כן יש שיעור לבן, כי השיער הוא מורה על יניקת החיצונים, היונקים מהשערות, כי בשערות החיות הוא מועט ביותר, ואין בו אלא כח הצומח (אבל לא ריגיש כאב בחתכו השער).

והנה באמת יש לחיצונים מעט יניקה ממה שהוקצב להם מתחילת

בריאתם לצורך קיומם, אבל אסור לגרום להם יניקה יותר מכך. והנה אם קדמה בהרת שהיא המורה על הסתלקות אור אבא, הרי היניקה הנמשכת להחיצונים אחר כך על ידי שיעור לבן היא בודאי יותר מן המדה הקצובה להם, מאחר שלא היה נמצא המונע, ואז הוא סימן טומאה, כי נתאחזו החיצונים בעור אדם העליון, וחטפו יניקה ממנו ביתר שאת על ידי השיער לבן מפני הסתלקות בחינת חכמה ממנו מכבר.

אבל אם השיער לבן קדם לבהרת – טהור, כי אם נמשך היניקה אל החיצונים בעוד שהארת חכמה האירה באדם העליון, אינו סימן טומאה, כי הרי יניקה צריך להיות להם מעט מהקדושה כנ"ל, ומאחר שייניקה זו נמשכה בעוד שמוחין דאבא היו מאירים, בודאי לא לקחו יותר מהשיער הראויה להם עד שיהיה נקרא סימן טומאה, כי הרי החכמה מונעת היניקה מהם, ולא הגיע להם על ידי השיער לבן כי אם כפי המדה הקצובה וזה צריך להיות על פי כוונה מכוונת ממנו ית', ולכן הוא טהור.

(על פי דרך מצוותיך מצות טומאת המצורע)

יניקת החיצונים - רק מטומאה ידועה

הקב"ה שהוא אור א"ס הסובב כל עלמין אומר טהור, והיינו משום שגם שקבלו יניקה, מכל מקום, מאחר שהוא ספק ואינו ידוע בבירור, אין בכך כלום. או שלא קבלו יניקה יותר מהראוי כלל, מפני שלא נודע, או שאף שקבלו, בכל זאת לא יהיה מזה התעוררות דינים (וכיוצא בזה הוא בממזר שספיקו טהור מצד זה שגם לו יהי כן, מכל מקום מפני שלא נודע בבירור, אינו מזיק כלום).

ויש למצוא קצת טעם לזה בהא דבידיעה תליא מילתא, על פי מה שכתב הרמ"ז סוף פרשת תזריע "והבן ענין גדול, שאין טומאת הצרעת ככל שאר טומאות, שזו אין טומאתה נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע", ע"ש.

מתיבתא דרקינא פוסקים על פי הבנתם

כי הנה מבואר למעלה שהתנאים ואמוראים היו תורתם אומנתם הכל להמשיך מכתר עליון מלמעלה למטה, מבחינת סובב כל עלמין למלא כל עלמין. והנה בחינת סובב כל עלמין אינו יכול להאיר בתוך הכלי בהתגלות ממש בהשגה, אפילו בגן עדן עד תחיית המתים, רק הארתו מאיר בהעלם, כי מחמת שהאור פנימי האור מקיף הם דבקים יחד זה עם זה לכן הארה מן המקיף זורח בפנימי בהעלם.

וידוע כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, ולכן בגן עדן שלימוד התורה שם הוא בדרך קיבול שכר, לכן למרות שהאור המתגלה בגן עדן הוא אור פנימי (ממלא כל עלמין). בכל זאת רואים שם אור הזורח מסובב כל עלמין לבחינת הפנימיות. ועל כן, מה שהקדוש ברוך הוא אומר טהור, והיינו כנ"ל שקדוש הוא כתר בחינת סובב כל עלמין, אשר על פי הארת הכתר והחכמה שמאיר בגן עדן, דין הוא שספק זה טהור כנ"ל אכן הם השיגו רק את גילוי הרצון שכך טהור, אבל האור והפנימיות והטעם של הרצון – מדוע ספק זה הוא טהור, זאת לא השיגו. והיינו מחמת כי התגלות זו הוא מבחינת מקיף שאינו זורח בהאור פנימי רק בהעלם ולא בהתגלות ממש, ולכן הם השיגו הפסק דין שספק זה טהור, אכן את הטעם שהוא הפנימיות – לא השיגו. והיינו כי הגילוי בגן עדן הוא מבחינת ממלא כל עלמין, וההארה מהסובב הוא בבחינת העלם מה שהמקיף זורח הארה באור פנימי.

ואדרבה, על פי ההשגה שבמתיבתא דרקינא אמרו כולהו טמא, כדין ספיקא דאורייתא לחומרא.

רבה בר נחמני - בדרגת "יחיד"

ומאן נוכח, כלומר שיבא להתאמת אצלם שהם מוגבלים בהשגה, אמרי נוכח רבה בר נחמני.

כי רבה בר נחמני שהוא יחיד בנגעים, פירוש שמדרגתו הוא מבחינת הארת המקיף ממש, ועל כן נקרא יחיד שלמעלה ממדרגת שאר כל החכמים שהם מבחינת האור פנימי, ומה שהמקיף זורח בהאור פנימי הוא בבחינת העלם מהם. אבל רבה בר נחמני הוא עצמו מבחינת הארה זו, ועל כן מצא טעמו ממש שעל פי הדין, וידע הדין על מקורו.

(על פי דרך מצוותיך מצוות טומאת המצורע. לקוטי תורה תוריע כד, ב-ב)

עבודה שונה לחלוטין. על מנת שהאדם עצמו, כולל הרגשות והתחושות שלו, יחוש בלבו את מה שלמד - נדרשת עבודה אישית ועקבית. לשם כך יש לעמול ארבעים ותשעה ימים, שלב אחר שלב. זו העבודה של ספירת העומר במשך שבעה שבועות - עבודת המידות בה מטפלים בשלל האינסטינקטים והרגשות של האדם, מ"חסד שבחסד" עד ל"מלכות שבמלכות".

כאמור, תהליך הבירור של הנפש הבהמית מתחיל עם השכל בעבודת הקרבת העומר. ראשית, יש להעמיד את הפרספקטיבה הנכונה על החיים, להביט על העולם מתוך נקודת מבט אלוקית, אבל העבודה הארוכה היא עם המידות שהן החוויה עצמה. אין זה שיעור בו נדרשים אנו רק להבין את הנלמד, אלא יש להרגיש את הדברים בפועל ממש - כיצד אנו מתנהגים בחיי היום יום. הקשר בין המוחין למידות הוא הדוק, ולכן אנו מתחילים עם השכל ורק אחר כך עוברים למידות, שם העבודה נעשית בפועל מידה אחר מידה. מתחילים במידת החסד, ממשיכים לגבורה וכן הלאה.

עבודת התרגום של המוחין לשפת המידות היא העבודה הקשה ביותר - אך המועילה ביותר בחיינו, כי היא המקשרת בין המודעות הגבוהה של האדם לישותו התחתונה והטבעית. לכן הורה הבעל שם טוב שבדורותינו אלה עיקר העבודה אינה בשבירת הגוף אלא בבירורו וחיכוכו. אם רוצה אני ליצור חיבור ודביקות בין הנפש האלוקית והנפש הבהמית, נדרש אני ללמוד את שפת הגוף שלי כדי שאוכל לתרגם ולהוירד את קרבן העומר לתוך ספירת העומר, עד שכל מידות הנפש הבהמית יאירו באור אלוקי, וכפירוש רבנו הזקן "וספרתם" - מלשון אבן ספיר, שכל התגובות הרגשיות של נפשי הבהמית יאירו באור האלוקות והקדושה.

לחיים, לחיים ולברכה. אחד הדברים שאני מאחל לי ולידידי יותר מכל הוא, שההבדל בין מה שאנו חושבים דובר נכון לבין החוויה אותה אנו חווים באופן טבעי והדרך בה אנו מתנהגים וצוועדים בפועל - לא יהיה כה גדול... זוהי עבודת ספירת העומר, "אחריך נרוצה".

ההבדל בין הדברים הוא קוטבי: למשל, ביכולתי להסביר לזולתי רעיון מסוים והוא יבינו על בוריו, ואף יחבב ויאהב את ששמע, אך עדיין אל חוויית האדם עצמו טרם הגעתי. המידות הם הרגשות הפנימיים של האדם - לא מה שהוא חושב על מה שאמרתי, אלא האם הוא מרגיש משהו כלפיהם, האם הם מעוררים בו תחושות מסוימות ואם כן מה הם? ישנה הנאה לאדם גם בעולם המוחין, אך שם עדיין הדברים נשארים בראש, ואילו בחיי המעשה ההשפעה של הרעיון פחותה. למשל, אדם יכול ללמוד אודות מידת הסבלנות במשך שעות על גבי שעות, בהבנה, הרחבה ועמקות, אך עדיין יתמלא כעס וחמה כאשר דברימה לא מסתדר לפי רצונו. כלומר, השכל לא נגע במידותיו.

בירור המוחין נעשה בהקרבת העומר בבית המקדש, וזו פעולה קצרה מבחינת זמן - יום אחד. לומדים רעיון חדש, חושבים עליו ומבינים אותו, מתחברים אליו, ואפשר אף להסבירו לאחרים במילותינו. זו ההבנה בראש כשלעצמה. הנפש האלוקית מדברת עם הנפש הבהמית בשפה שכלית ומסבירה לה שיש בעל הבית לעולם, יש השגחה פרטית, יש כוונה ותכלית לעולם, והיא מבינה את הדברים בשכלה. אני יכול להסביר לנפשי הבהמית ולספר לה כיצד היא פיתחה את תגובותיה הרגשיות במשך שנים רבות במטרה לשרוד, הגם שהתגובות האלה לפעמים לא בריאות, והיא יכולה להבין אותי היטב היטב.

זו העבודה הנעשית ביום הקרבת העומר "ממחרת השבת", כשמקריבים את קרבן העומר בתוך בית המקדש. כידוע, קרבן העומר היה דווקא משעורים, שלא כמו רוב המנחות בבית המקדש שבאו דווקא מחיטים. מדוע? כי חיטים הוא מאכל אדם ושעורים הוא מאכל בהמה (משנה סוטה רפ"ב). קרבן העומר מסמל אפוא את העבודה "להאכיל" ולהזין את הנפש הבהמית שבתוכי, להעניק לה השקפת עולם ומודעות שיקרבו אותה אל התיקון שלה, אל השורש והמקור שלה באלוקות. ברם, לאחר מכן מתחיל שלב הפנמת הרעיון בלב האדם, וזו כבר

ב"ה

נפתח הרישום לתוכנית הלימוד קיץ תשפ"ד

בארבעה מסלולי לימוד לבחירה

- א** שער היחוד והאמונה פרקים א-ו
- ב** תניא ליקוטי אמרים פרקים יח-לד לתלמידים שכבר נבחנו בהצלחה על פרקים א-ז
- ג** תניא ליקוטי אמרים פרקים לה-נג לתלמידים שכבר נבחנו בהצלחה על פרקים א-לד
- ד** מאמרי אדמו"ר הזקן חוברת ג

רישום

א במשרדי 'לב לדעת', טלפון: 072-221-9050 שולחה 5 בין השעות 13:00-15:30

ב בעמדות 'נדרים פלוס'

ג אצל הנציגים בישיבות

את ספרי הלימוד ניתן לרכוש ברשת ספרי אור החיים / הרשמה חובה

לימוד עצמי בספרים וחוברות מבוארים המבחן יתקיים בתחילת חודש מנחם-אב

מייל: lladaat@gmail.com **ש"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050** **לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050** **ש"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050**

מנחה אנשי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30 **מנחה אנשי בשלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00**